

Zhodnocení vývoje bankovního zprostředkování ve vybraných zemích V4

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

doc. Ing. Vlasta Kašparovská, Ph.D.

Michaela Jílková

Brno 2017

Ráda bych poděkovala paní doc. Ing. Vlastě Kašparovské, Ph.D. za její cenné rady a připomínky, za její čas a ochotu a celkově za odborné vedení mé bakalářské práce.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Zhodnocení vývoje bankovního zprostředkování ve vybraných zemích V4**

vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 4. ledna 2017

Abstract

Jílková, Michaela. Evaluation of bank intermediation development in selected V4 countries. Bachelor thesis. Brno: Mendel University, 2017.

This bachelor thesis focuses on the evaluation of bank intermediation development in the Republic of Poland and Hungary between the years of 2002 and 2014. In the thesis, there are also determined the macroeconomic and sectoral indicators that influence the development of the intermediation. The linear dependence of these indicators and those of bank intermediation is examined through correlation analysis.

Keywords

Financial intermediation, bank risks, banking sector, non-performing loans, macroeconomic determinants, correlation analysis

Abstrakt

Jílková, Michaela. Zhodnocení vývoje bankovního zprostředkování ve vybraných zemích V4. Bakalářská práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2017.

Tato bakalářská práce je zaměřena na vyhodnocení vývoje bankovního zprostředkování v Polské republice a Maďarsku v rozmezí let 2002 až 2014. V práci jsou také determinovány makroekonomické a odvětvové indikátory, které vývoj zprostředkování ovlivnily. Síla lineární závislosti těchto indikátorů a ukazatelů bankovního zprostředkování je zkoumána pomocí korelační analýzy.

Klíčová slova

Finanční zprostředkování, bankovní rizika, bankovní sektor, úvěry v selhání, makroekonomické determinanty, korelační analýza

Obsah

1	Úvod	11
2	Cíl práce a metodika	12
3	Teoretické aspekty finančního zprostředkování	14
3.1	Finanční zprostředkování.....	14
3.2	Vývoj bankovního zprostředkování.....	15
3.2.1	Disintermediace.....	16
3.3	Rizika ohrožující zprostředkování	16
3.3.1	Úvěrové riziko	17
3.3.2	Tržní riziko	17
3.4	Zprostředkování a makroekonomické prostředí.....	18
3.5	Odvětvové determinanty zprostředkování.....	19
4	Korelační analýza	22
4.1	Korelační koeficient.....	22
5	Bankovní sektor a ekonomika vybraných zemí V4	24
5.1	Polská republika	24
5.1.1	Struktura bankovního sektoru.....	24
5.1.2	Vývoj bankovních úvěrů.....	25
5.1.3	Vývoj hrubého domácího produktu	26
5.1.4	Vývoj míry nezaměstnanosti	28
5.1.5	Vývoj směnného kurzu.....	29
5.1.6	Vývoj úvěrů se selháním na úvěrech celkem.....	30
5.1.7	Vývoj bankovních neúrokových příjmů	31
5.1.8	Vývoj koncentrace bankovního sektoru.....	32
5.2	Maďarsko	32
5.2.1	Struktura bankovního sektoru.....	32
5.2.2	Vývoj bankovních úvěrů.....	33
5.2.3	Vývoj hrubého domácího produktu	34

5.2.4	Vývoj míry nezaměstnanosti.....	35
5.2.5	Vývoj směnného kurzu.....	36
5.2.6	Vývoj úvěrů se selháním na úvěrech celkem.....	38
5.2.7	Vývoj bankovních neúrokových příjmů.....	39
5.2.8	Vývoj koncentrace bankovního sektoru.....	39
5.3	Srovnání vybraných ukazatelů.....	40
6	Výsledky korelační analýzy	44
6.1	Polská republika	44
6.2	Maďarsko.....	45
6.3	Korelace mezi jednotlivými indikátory.....	46
7	Diskuse	48
8	Závěr	50
9	Literatura	51
10	Seznam použitých zkratk	54

1 Úvod

Banky jsou důležitou a nedílnou součástí finančního systému každé vyspělé země. Hlavní funkci komerčních bankovních institucí tvoří finanční zprostředkování, na které se nahlíží jako na finanční službu poskytovanou finančními institucemi, které mají za úkol akumulovat peněžní prostředky od veřejnosti a poskytovat je dále těm, kteří je potřebují. Mezi tyto finanční ústavy spadají jak bankovní, tak nebankovní instituce. Jelikož klíčovou roli na finančních trzích hrají bankovní instituce, bude se tato práce zabývat především finančním zprostředkováním, které mají na starost banky.

Dle zákona č. 21/1992 Sb., o bankách se bankami rozumějí akciové společnosti vykonávající činnosti na základě udělené bankovní licence, především se jedná o přijímání vkladů bankou od těch, kteří mají nadbytek finančních prostředků, a poskytování úvěrů těm, kteří mají nedostatek těchto prostředků. Banky tedy působí jako jakýsi transmisní kanál mezi potenciálními věřiteli a dlužníky. Banky v souvislosti se svojí hlavní činností musejí čelit několika rizikům, která mohou ohrozit nejen jejich stabilitu, ale také stabilitu celého finančního systému, případně i ekonomickou situaci dané země. Jedním z nejvýznamnějších bankovních rizik je úvěrové riziko, které odráží neschopnost dlužníků dostát řádně a včas svým závazkům vůči bance. Jelikož úvěry zaujímají velký podíl na bankovních aktivech, je pro banky klíčové, aby toto riziko co nejvíce eliminovaly.

Vývoj bankovního zprostředkování bývá ovlivněn situacemi nejen v rámci dané země, ale dopadají na něj také události z okolního světa. Mezi jednu z nejvýznamnějších lze bezpochyby zařadit světovou finanční krizi, která vypukla v roce 2008 po prasknutí bubliny na americkém trhu s hypotékami a stala se největší ekonomickou krizí od třicátých let minulého století. Po pádu velké americké investiční banky Lehman Brothers v roce 2008 trhy zachvátil chaos. V důsledku nárůstu nejistoty v bankovním sektoru ztratili vkladatelé důvěru v banky. Nedůvěra se přesunula i do dalších odvětví a finanční krize se přelila do krize ekonomické, mimo jiné se zvýšila také nezaměstnanost a spotřebitelé přestávali být schopni splácet své úvěry, natož si brát úvěry nové. Zhoršená makroekonomická situace způsobila pokles úvěrů a vkladů a růst podílu úvěrů se selháním na celkovém množství úvěrů, čímž negativně ovlivnila bankovní vývoj.

Tato krize se však neudržela pouze na americkém kontinentu, ale zasáhla celý svět. Jelikož se hypoteční úvěry převáděly na obchodovatelné cenné papíry, byl trh amerických hypoték úzce propojen s finančními trhy i mimo USA. Krize se tedy rozlila i do jiných koutů světa a stala se globální. Dopady této krize na různé země byly odlišné, některé se s nimi vypořádaly lépe, jiné hůře. Ovlivnila i vývoj ekonomiky v Evropě, včetně zemí Visegradské čtyřky. Nejvíce postiženou zemí z V4 se stalo Maďarsko, ve kterém způsobila také dodatečnou krizi spojenou se splácením úvěrů v cizí měně při oslabování domácí měny. Naopak relativně nejlépe se s dopady krize vypořádala Polská republika, jejíž hrubý domácí produkt rostl i v době krize, a tím se stala unikátní v rámci členských zemí EU.

2 Cíl práce a metodika

Cílem této práce je zhodnotit vývoj bankovního zprostředkování ve vybraných zemích Visegradské čtyřky a determinovat makroekonomické a odvětvové faktory, které vývoj tohoto zprostředkování ovlivnily.

Zkoumanými zeměmi jsou Maďarsko a Polská republika, přičemž hlavním důvodem jejich výběru byl značně odlišný ekonomický vývoj během sledovaného období, který byl navíc rozličně ovlivněn událostmi týkajícími se světové finanční krize z let 2008-2009. Dle dopadů krize na ekonomiky těchto zemí se dá konstatovat, že s důsledky finanční krize se nejlépe vypořádalo Polsko, nejhůře Maďarsko. Dalším důvodem výběru těchto zemí byla rozdílná otevřenost jejich ekonomik, zatímco polská ekonomika je poměrně uzavřená a ekonomický růst je tažen především domácí poptávkou, maďarská ekonomika je více otevřená, což ji spolu s vysokým zahraničním dluhem činí náchylnější k dopadům krize ze zahraničí. Rozdílný stupeň otevřenosti ekonomiky má také vliv na dostupnost zdrojů ze zahraničí.

Tyto země spolu sdílejí také několik společných vlastností, které zajišťují určitou homogenitu důležitou pro obecnější interpretaci závěrů. Obě země si prošly podobnou historií, která zahrnuje například dříve vládnoucí komunistický režim a s ním spojené problémy s vysokým zahraničním dluhem, se kterým se země musely vyrovnávat po jeho pádu. Obě země si také prošly procesem transformace z centrálně plánované ekonomiky na tržní a rozsáhlou privatizací na konci dvacátého století. Od té doby se na vlastnictví bankovního sektoru v Polsku i Maďarskou podílí z většinové části zahraniční investoři.

K nalezení závislosti mezi bankovním vývojem a makroekonomickými a odvětvovými indikátory bude využita korelační analýza, která pomůže určit, zda mezi zkoumanými ukazateli existuje lineární vztah, případně jak těsný. Metodikou korelační analýzy se bude zabývat samostatná kapitola.

Primárním zdrojem dat pro účely této práce jsou databáze centrálních bank jednotlivých zemí, pro Maďarsko tedy Magyar Nemzeti Bank a pro Polskou republiku Narodowy Bank Polski. Dalšími důležitými zdroji dat jsou databáze Světové banky¹, dále data Evropské centrální banky či centrálních statistických úřadů jednotlivých zemí.

Časová řada byla zvolena od roku 2002 do roku 2014, aby umožnila zachytit vývoj před i po finanční krizi s dostatečným časovým odstupem. V závislosti na dostupnosti údajů a zvolené časové řadě byla vybrána roční četnost dat.

Jelikož hlavní funkcí bank je poskytování úvěrů a přijímání vkladů, budou tyto veličiny použity pro měření vývoje bankovního zprostředkování. Úvěry tvoří hlavní položku aktiv bankovní rozvahy, které přinášejí bance příjem a jsou tedy pro banku klíčové. Podobně jsou na tom vklady, za které sice banka musí vyplácet úroky, ale bez vkladů by neměla dostatek prostředků k provozování své činnosti.

¹ Především Global Financial Development Database 2016

Jelikož drtivá většina klientů spadá do nefinančního sektoru, bude se práce zaměřovat především na nefinanční korporace a domácnosti.

Jako makroekonomický indikátor byl zvolen nejdůležitější ukazatel výkonnosti ekonomiky, a to **hrubý domácí produkt**. Hrubý domácí produkt představuje celkovou hodnotu statků a služeb vytvořených na určitém území za dané období, přičemž tato hodnota je vyjádřena v peněžních jednotkách. Jako další makroekonomický indikátor byla vybrána **míra nezaměstnanosti**, která představuje podíl nezaměstnaných k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu. Dále bude zkoumán **měnový kurz**, což je cena jedné měny vyjádřená v jednotkách měny jiné. Pro Maďarský bankovní sektor byl zvolen vývoj kurzu maďarského forintu vůči švýcarskému franku a pro Polsko kurz polského zlotého také vůči švýcarskému franku. Kurz domácí měny vůči švýcarskému franku byl zvolen z důvodu jeho vývoje během krize, který negativně ovlivnil splácení úvěrů a ještě více prohloubil dopady krize.

Podíl úvěrů v selhání na celkových úvěrech byl vybrán jako jeden ze zástupců odvětvových indikátorů ovlivňujících vývoj bankovního zprostředkování. Tento faktor spadá do základní skupiny tzv. Identifikátorů finančního zdraví, které jsou sestavovány dle metodiky Mezinárodního měnového fondu a mají poskytovat cenné informace o finančním zdraví a stabilitě finančního sektoru země. Za úvěry se selháním jsou považovány takové pohledávky, jejichž platba i s úroky je více jak tři měsíce po splatnosti, případně méně, pokud existuje důkaz o nemožném splacení pohledávky, např. když dlužník zbankrotuje. (IMF 2006, s. 183)

Bankovní neúrokové příjmy jsou příjmy, které banka získala na základě aktivit jiných než těch spojených s úroky, a patří sem např. čisté zisky z obchodování, derivátů a jiných cenných papírů, čisté poplatky a provize a další provozní příjmy. V této práci budou vyjádřeny jako procento celkových příjmů, tedy součtu čistých úrokových a neúrokových příjmů.

Posledním zkoumaným odvětvovým indikátorem byla zvolena **koncentrace** bankovního sektoru měřená pomocí Herfindahl-Hirschmanova indexu. Tento index se počítá jako součet druhých mocnin tržních podílů firem v odvětví, což umožní zohlednit i podíly na trhu menších úvěrových institucí, na rozdíl od indexů koncentrace, které např. měří tržní podíly pouze x-největších bank v odvětví. Herfindahl-Hirschmanův index nabývá hodnot od 0 do 10 000, čím je hodnota menší, tím je také koncentrace nižší, a naopak. Nulová hodnota HHI tedy značí nulovou koncentraci, naopak nejvyšší hodnota HHI značí maximální koncentraci.

3 Teoretické aspekty finančního zprostředkování

Banky jsou nedílnou součástí správně fungující ekonomiky a ekonomickou aktivitu ovlivňují skrze tři procesy, jimiž jsou dle Revendy et al. (2014):

- finanční zprostředkování
- transformace peněz a kapitálu
- realizace platebního styku.

Tato kapitola se bude zabývat prvním zmíněným procesem, tedy finančním zprostředkováním, jelikož jeho efektivní zajišťování je klíčové pro správné fungování finančního trhu. Dále se kapitola bude věnovat vývoji bankovního zprostředkování a bankovním rizikům, která jej ohrožují. Nakonec bude uvedeno několik teoretických poznatků o makroekonomických a odvětvových determinantech bankovního zprostředkování.

3.1 Finanční zprostředkování

Dle Rejnuše (2012, s. 65) lze finanční zprostředkování jakožto hlavní funkci obchodních bank chápat jako *přijímání peněžních vkladů a jejich následné alokování ve formě poskytovaných bankovních úvěrů na principu ziskovosti a návratnosti*. Alokační funkce pak spočívá v umístování peněžních prostředků tam, kde se předpokládá jejich nejvyšší zhodnocení, a to při únosné míře rizika. (Rejnuš, 2012) Z definice je také patrné, že obchodní banky jsou podnikatelské subjekty, které provozují svou činnost především za účelem tvorby zisku. Ačkoli existuje několik definic finančního zprostředkování, většina odborné literatury neobsahuje přímo definice bankovního zprostředkování. Pojem bankovní zprostředkování také bývá často zaměňován s termínem finanční zprostředkování. Pro účely této práce bude bankovním zprostředkováním rozuměno finanční zprostředkování, které mají na starost bankovní instituce.

S postupem času a všeobecným pokrokem a rozvojem nebylo opomenuto ani finanční zprostředkování, které se někdy rozlišuje na tradiční a nové. Tradiční finanční zprostředkování se soustředí na vytváření efektivních metod pro agregaci kapitálu, péči o kurz, risk management a clearingový platební styk, přičemž se to děje skrze finanční instituce jako jsou banky, investiční banky či brokerské firmy. (Lin, 2015) V posledních letech se v souvislosti s rozvojem informačních technologií a reformami trhů rozvinulo také nové finanční zprostředkování a vznikly online banky a brokeri, kteří sice konkurují tradičním institucím, ale na druhou stranu také zajišťují větší rozmanitost a komplexnost finančního sektoru. Co se týče vlivu nových technologií na bankovní zprostředkování, dle Lina (2015)

nesnižují potřebu pro zprostředkovávání bankovních a brokerských služeb, pouze se změnila povaha zprostředkovatelů.

Pokud mezi dlužníka a věřitele vstupuje finanční zprostředkovatel, ať již bankovní či nebankovní, jedná se o tzv. nepřímé financování. Tento způsob financování pomáhá snižovat informační náklady spojené s hledáním vhodné protistrany, a také další transakční náklady obecně související s uskutečňováním obchodů, ať již se jedná o náklady na uzavírání smluv či následný dohled nad jejich dodržováním. Kromě tohoto způsobu existuje také přímé financování, kdy prostředky putují přímo od dlužníka ke konkrétnímu investorovi, bez účasti nějaké třetí strany. Pro úplný výčet lze také zmínit variantu polopřímého externího financování, kdy prostředníci přispívají ke střetu investorů a dlužníků, kteří si pak mezi sebou poskytnou potřebné prostředky. Prostředníci tedy neovlivňují samotné finanční zprostředkování a typicky mezi ně patří brokerské firmy či dealerské společnosti. (Rejnuš, 2012)

Finanční zprostředkovatelé jsou důležitou součástí finančního systému, bez jejich přítomnosti by bylo provádění finančních transakcí mnohem těžší, či dokonce nemožné. Lin (2015) dokonce říká, že finanční instituce nevytváří samostatný ostrov, nemohou fungovat samy o sobě, jelikož zprostředkování je základním a neoddelitelným prvkem předmětu jejich podnikání, tj. financí.

3.2 Vývoj bankovního zprostředkování

Vývoj bankovního zprostředkování lze měřit pomocí objemu poskytovaných úvěrů nebo přijímaných vkladů. Tento způsob vypovídá o bankovním zprostředkování v rámci dané země, avšak pro mezinárodní srovnání je vhodnější vyjadřovat bankovní zprostředkování například pomocí podílu bankovních úvěrů či vkladů na hrubém domácím produktu.

Lze předpokládat, že čím více úvěrů banky poskytují, tím se bankovní zprostředkování více vyvíjí. Otázkou zůstává, do jaké míry se jedná o vývoj pozitivní. Příliš velké množství poskytovaných úvěrů totiž nemusí nutně signalizovat příznivý bankovní vývoj, jelikož nadměrné poskytování úvěrů znamená vysoké zadlužení, které s sebou nese tzv. kreditní nebo úvěrové riziko, které je spojeno s neschopností či neochotou protistrany plnit své závazky, čímž přispívá k finanční nestabilitě bankovního sektoru země. Nelze tedy tvrdit, že čím více úvěrů je poskytnuto, tím je na tom země lépe.

Úvěrová expanze v letech 2003-2007 v zemích CEE² se stala předmětem mnoha studií. Hlavní snahou bylo nalézt jednak faktory růstu a jednak zjistit jeho rovnovážnou úroveň, jelikož nadměrný úvěrový růst indikuje potenciální problémy spojené se zadlužením sektoru, zvyšuje systémové riziko a ohrožuje makroekonomickou i finanční stabilitu země. Vysoký růst úvěrů privátnímu sektoru v zemích CEE v předkrizovém období byl tažen jak nabídkou, tak

² Střední a východní Evropa

poptávkou. Časem vzešly obavy, zda je takové tempo růstu udržitelné i v delším časovém období, a tak byly zavedeny nástroje, které měly za úkol omezit úvěrovou expanzi. Otázkou však je, do jaké míry byla tato opatření efektivní. Následný pokles úvěrů mohl být spíše zapříčiněn sníženou ekonomickou aktivitou a sníženou poptávkou v důsledku světové finanční krize. (Geršl, 2011)

3.2.1 Disintermediace

Finanční zprostředkování je sice hlavní funkcí bank, avšak nemusí být poskytováno pouze jimi. Tuto službu mohou nabízet i jiné subjekty, které nemají bankovní licenci. Mezi nejvýznamnější nebankovní finanční zprostředkovatele se řadí především pojišťovny, dále pak penzijní fondy, podílové a investiční fondy či firmy cenných papírů. V poslední době dochází především ve vyspělých ekonomikách ke zvyšování podílu nebankovních finančních zprostředkovatelů na úkor bankovních zprostředkovatelů. (Revenda et al., 2014) Tento pokles zprostředkování finančních transakcí v ekonomice, případně jeho úplné vynechání, se označuje termínem disintermediace, který vychází z anglického slova disintermediation. Pokles bankovního zprostředkování může být signalizován například snižujícím se podílem bankovních zprostředkovatelů na finančních aktivech institucí. (Revenda et al., 2014, s. 36)

Problematikou poklesu intermediace se zabývá také Lin (2015), který ve své studii říká, že skutečná disintermediace, tedy kompletní eliminace zprostředkovatelů finančních transakcí, se zdá být navzdory inovacím ve financích nepolapitelná, a že finanční inovace obecně posilují zprostředkování. Toto posilování podle něj působí dvěma způsoby, a to skrze substituci a vrstvení. V prvním případě se jedná například o substituci tradičních bank jinými zdroji financování, např. online bankami, ve druhém případě tvoří další vrstvu zprostředkování například peer-to-peer půjčky, kdy lidé půjčují lidem skrze různé internetové platformy. V České republice je známá například P2P³ platforma Zonky.cz. I přes zdůraznění obtížnosti dosažení úplné disintermediace autor připouští, že je možné se částečně oprostít od konvenční finanční infrastruktury. To umožňuje například virtuální měna Bitcoin, která je vydávána a řízena bez ústředního orgánu a představuje tak vysoký stupeň decentralizace. Na druhou stranu, pokud chtějí držitelé této měny směnit své bitcoiny za skutečnou měnu, musejí obvykle využít služeb nějaké třetí strany, která by se v tom případě dostala do pozice zprostředkovatele.

3.3 Rizika ohrožující zprostředkování

Pro bezpečné a zdravé fungování bankovního systému jako celku i pro dosahování úspěchu individuálních bank je podstatné, aby bankovní instituce dokázaly efektivně diverzifikovat rizika, která ohrožují vývoj jejich

³ Peer-to-peer

zprostředkování. Existuje propojení mezi stupněm finančního vývoje a schopností diverzifikovat rizika. Čím je finanční sektor více vyvinut, tím lépe dokáže finanční instituce diverzifikovat rizika. (Dima, 2013) Správně diverzifikovaná portfolia snižují rizika, čímž zvyšují stabilitu bank a ostatních institucí, dále zvyšují dlouhodobý růst země a bohatství a prosperitu producentů a spotřebitelů, kteří mají přístup k finančním službám. (Dima, 2013)

Existuje několik typů rizik, se kterými se banky musejí vypořádat a měly by se je snažit udržovat na rozumné úrovni, neboť ohrožují jejich ziskovost, potažmo existenci. Mezi hlavními typy bankovních rizik se nachází riziko úvěrové, tržní a operační. Existují také další bankovní rizika, jako likvidní, obchodní a reputační. (Apostolik et al., 2009) Jelikož výskyt rizik ovlivňuje vývoj bankovního zprostředkování, které je předmětem této práce, budou v této kapitole rozebrány první dvě rizika, která se již ze své podstaty týkají hlavních činností všech úvěrových institucí.

3.3.1 Úvěrové riziko

Největší riziko, se kterým se banky potýkají, je úvěrové riziko. Toto riziko značí pravděpodobnost, s jakou dlužníci selžou v plnění svých závazků, jejichž podmínky byly smluvně stanoveny. Úvěrové riziko se týká všech bank, jelikož souvisí s jejich tradiční činností, kterou je poskytování úvěrů. Tomuto riziku se dá předejít například tím, že se banky budou více zabývat ověřováním a správným ohodnocováním bonity potenciálních klientů. Pokud toto riziko banky podceňují a půjčují i vysoce rizikovým zákazníkům navzdory vysoké pravděpodobnosti, že nebudou schopni řádně splácet své půjčky, mohou banky utrpět značné ztráty, které mohou ve větší míře ovlivnit její stabilitu a v extrémním případě i samotnou existenci. (Apostolik, 2009)

3.3.2 Tržní riziko

Další skupinou rizik, se kterými se banky musejí vypořádat, jsou tržní rizika. Tržní riziko spočívá v nebezpečí ztráty z důvodu měnících se tržních cen, tedy vlivem kolísání úrokových sazeb, měnových kurzů, akciových kurzů či cen komodit. Podle toho se také jednotlivá rizika nazývají a jedná se tedy o riziko úrokové, měnové, akciové a komoditní. Pro banku jsou nejvýznamnější především první dvě výše zmíněná, a to úrokové a měnové. (Apostolik, 2009)

Úrokové riziko spočívá ve změnách úrokových měr vyplácených z vkladů a přijímaných z úvěrů, což má dopad také na profitabilitu banky. Toto riziko je zapříčiněno především delší dobou splatnosti bankovních aktiv (půjček a dluhopisů) než bankovních vkladů. Rostoucí úrokové míry způsobí rychlejší pokles hodnoty dlouhodobých aktiv než krátkodobých závazků, což bude snižovat jmění banky. To bude také způsobeno tím, když banky budou muset vyplácet vyšší úroky před tím, než jejich dlouhodobé půjčky nabydou splatnosti a bude je možno

vyměnit půjčkami, které jim budou zajišťovat vyšší příjmy z úroků. (Apostolik, 2009)

Měnové riziko musí banka zohledňovat z toho důvodu, že neprovádí obchody pouze v domácí měně, ale také v cizí měně. Ať již se jedná o nákup a prodej cizí měny za účely mezinárodních transakcí, poskytování úvěrů či přijímání vkladů v cizí měně nebo obchodování s cizími cennými papíry apod. Měnové riziko je ovlivňováno skladbou bankovních aktiv a pasiv, která rozhodují o tom, zda pohyby měnových kurzů přinesou bance zisk nebo ztrátu. Pokud banka drží část aktiv v cizí měně, jejíž kurz vůči domácí měně vzroste, je to pro ni výhodné, neboť se její majetek zhodnocuje. Co se ale týče strany pasiv, tam je situace opačná. Vhodná struktura aktiv a pasiv tak umožňuje eliminovat měnové riziko. (Apostolik, 2009)

3.4 Zprostředkování a makroekonomické prostředí

Vývoj bankovního zprostředkování jde ruku v ruce s ekonomickou situací země. V době, kdy se ekonomice daří, rozvíjí se také její finanční sektor. Na druhou stranu by měl zase finanční sektor podporovat ekonomický růst a fungovat ve prospěch ekonomiky jako celku, jelikož bez efektivního a důvěryhodného finančního systému ekonomika poroste velmi těžko. Vývoj hrubého domácího produktu je úzce spojen s vývojem bankovního sektoru, např. poroste-li HDP a ekonomice se bude dařit, zvýší se i příjmy obyvatelstva a s nimi také poptávka po lepším bydlení, což zvýší poptávku po úvěrech na bydlení a pozitivně se odrazí na bankovním vývoji. Pokud se však ekonomika nachází v recesi, znamená to nepříznivé prostředí také pro finanční sektor. Podobným tématem se zabýval také Dima (2013), který ve své studii prokázal silný vztah mezi finančním zprostředkováním a příjmem na obyvatele jakožto zástupcem ekonomického růstu. V závěru své práce navíc shrnuje, že klíčovým komponentem pro ekonomický vývoj je finanční stabilita, pro níž je zase kritickým prvkem stabilita bankovního sektoru, a je tudíž potřeba posilovat obezřetnostní a dohlížecí pravidla a normy. Navíc zdůrazňuje důležitost postavení fiskální politiky, která by měla být v harmonii s monetární politikou, aby bylo dosaženo udržitelného růstu ekonomiky.

Banky jako základní prvky rozvinutého finančního systému podporují investice a produkci poskytováním snadného a levného financování. Růst úvěrů zvyšuje investice firem a spotřební výdaje domácností, což zase podporuje produkci firem, investice a zaměstnanost. Pokud růst úvěrů zvyšuje zaměstnanost, čímž snižuje míru nezaměstnanosti, tak se mezi úvěry a nezaměstnaností objevuje negativní korelace. Existuje tedy propojení mezi reálným a finančním sektorem a pokud bankovní sektor nefunguje efektivně, má to negativní dopady na celkovou ekonomickou aktivitu a zaměstnanost. Touto problematikou se zabývali např. Bernake a Blinder (1992), kteří testovali vztah mezi objemem úvěrů a mírou nezaměstnanosti v USA. V této studii přišli mimo jiné na to, že klesající objem bankovních úvěrů zvyšuje míru nezaměstnanosti. K podobnému výsledku dospěl

Göçer (2013), který zkoumal vztah mezi celkovým objemem úvěrů bankovního sektoru a nezaměstnaností ve čtrnácti vybraných zemích EU včetně Polska a Maďarska, a závěrem určil, že rostoucí objem úvěrů redukuje míru nezaměstnanosti v těchto zemích. Pomocí testu také dokázal, že existuje závislost mezi zkoumanými zeměmi, které by tudíž měly brát v úvahu také dění v závislých zemích při tvorbě své bankovní a zaměstnanecké politiky. Tito autoři se zmiňují o vlivu úvěrů na nezaměstnanost, ale platí zde také zpětná kauzalita?

Lze předpokládat, že rostoucí míra nezaměstnanosti například zvyšuje obavy potenciálních klientů o ztrátu zdrojů příjmů s následnou neschopností splácet, čímž také snižuje poptávku po úvěrech. Banka se zase obává, že její zákazníci zůstanou bez práce a nebudou schopni ji splatit své dluhy. Klade tedy větší důraz na prověřování bonity klientů, což je časově i finančně náročné, a navíc díky užšímu okruhu vhodných uchazečů se jí omezuje množství poskytovaných úvěrů. Je také možné, že zákazník, který má v bance vklad, se stane nezaměstnaným a bude potřebovat své peníze zpět, čímž se bance sníží celková hodnota vkladů. Nezaměstnanost tedy působí na bankovní zprostředkování hned v několika směrech.

Pro bankovní sektor je také důležitý měnový kurz. Pokud si například subjekty vezmou úvěr v cizí měně (třeba z důvodu nižších úrokových sazeb v zahraničí), musí v této měně také splácet. Pokud však jejich domácí měna deprecieje a dlužníci si potřebují směnit, aby mohli uhradit splátky v cizí měně, znamená to pro ně, že za cizí měnu zaplatí více. (Buszko, 2015)

3.5 Odvětvové determinanty zprostředkování

Nejen makroekonomická situace země má dopady na vývoj bankovního zprostředkování, ale také další ukazatelé z bankovního odvětví, jejichž vliv na bankovní zprostředkování bude rozebrán v této kapitole. Jedná se o podíl úvěrů se selháním na úvěrech celkem, likviditu, podíl bankovních neúrokových příjmů na celkových příjmech a koncentraci bankovního sektoru měřenou prostřednictvím Herfindahl-Hirschmanova indexu.

Banka poskytuje dlužníkům úvěry s očekáváním, že jí je klienti včas a řádně splatí. Dává si tedy pozor na ty, kterým půjčuje, prověřuje jejich bonitu a možnosti zajištění úvěru, provádí různé analýzy, aby snížila pravděpodobnost výběru zákazníka, který selže ve splacení svého dluhu. Avšak ne vždy se jí to podaří. Pokud dlužníci nejsou schopni splácet své závazky vůči bance, pak bance roste počet tzv. pohledávek se selháním. Vysoké hodnoty pohledávek se selháním mají negativní dopad na bankovní sektor, jelikož omezují růst úvěrů a ekonomickou aktivitu. Pohledávky se selháním totiž svazují bankovní kapitál, který by mohl být jinak použit k poskytování dalších půjček, dále snižují rentabilitu bank a zvyšují náklady na financování, čímž tlumí nabídku úvěrů. (IMF, 2015) Podíl úvěrů se selháním na celkové hodnotě úvěrů také umožňuje identifikovat problémy s kvalitou aktiv v úvěrovém portfoliu, přičemž zde platí pozitivní závislost, tedy zvyšující se hodnota

tohoto podílu signalizuje zhoršování kvality úvěrového portfolia, a naopak. (IMF 2006, s. 85)

Jelikož samy banky také vystupují v několika uzavíraných obchodech jako dlužníci, musejí mít k dispozici dostatečnou úroveň likvidity, aby dokázaly splácet své závazky v dohodnutých lhůtách. Dále potřebují udržovat určité množství prostředků v likvidní formě, aby mohly provádět své každodenní operace. Banky mají většinu svých prostředků uloženou ve formě úvěrů, které poskytly svým klientům. Tyto půjčky však nejsou považovány za likvidní, jelikož se většinou jedná o dlouhodobější investice, tudíž je nelze tak snadno a rychle přeměnit na likvidní aktiva. Aby náhlé události jako například nečekaně velký výběr vkladů klienty neovlivnil stabilitu banky a tím i vývoj bankovního zprostředkování, je pro ni důležité udržovat rozumný poměr mezi půjčkami a vklady, tzv. LTD⁴ poměr. Pokud je tento poměr příliš nízký, banky mohou zbytečně přicházet o své zisky. Pokud je moc vysoký, pak bance hrozí, že neustojí nečekané situace, např. ekonomickou krizi. Jelikož však likvidita měřená pomocí poměru úvěrů a vkladů v sobě obsahuje samotné ukazatele bankovního zprostředkování, dá se předpokládat, že bude lineární závislost prokázána téměř vždy, tudíž nebude tento ukazatel podroben korelační analýze. Navíc poměr úvěrů a vkladů se dá považovat za samotný indikátor bankovního zprostředkování.

Ačkoli většina bankovních příjmů pochází z tradičních bankovních aktivit, tedy v podobě přijatých vkladů a úroků z poskytnutých úvěrů, struktura bankovních příjmů je celkem různorodá. Banky mají také prospěch z příjmů nesouvisejících s úroky, tzv. neúrokových příjmů. Do neúrokových příjmů spadají různé bankovní poplatky⁵, příjmy z rizikového kapitálu⁶, obchodování a investičního bankovníctví. Co se týče vztahu mezi neúrokovými příjmy a ziskovostí bank, výsledky nedávné studie, kterou se zabývali Saunders et al. (2016), říkají, že vyšší proporce neúrokových příjmů k úrokovým příjmům jsou spojeny s vyšší profitabilitou, přičemž se tento jev vyskytuje jak v období předkrizovém, tak v době vypuknutí a trvání krize, tak i v období po krizi, přičemž nejsilněji se projevuje právě v období krize. Dle výsledků studie navíc vztah mezi neúrokovými příjmy a ziskovostí nezávisí na velikosti banky. Studie se také zabývala analýzou rizika souvisejícího s vyšším podílem neúrokových příjmů, přičemž se jí nepodařilo prokázat, že by měly za následek větší poklesy profitability. Naopak výsledky studie navrhuje, že větší podíl netradičních příjmů je obecně spojen s nižší pravděpodobností selhání bank. Vyšší podíl neúrokových příjmů by tedy měl také pozitivně ovlivňovat vývoj bankovního zprostředkování.

Posledním zkoumaným odvětvovým determinantem je koncentrace bankovního sektoru. Existuje několik studií zabývajících se vztahem mezi

⁴ Loan-to-deposit, překlad: půjčky ke vkladům

⁵ Např. poplatky za zřízení a vedení bankovního účtu, za výpisy, za výběr z bankomatu, převádění plateb mezi jinými bankami, za různé rady týkající se finančních služeb apod.

⁶ Tzv. venture capital

koncentrací (resp. konkurencí) a finanční stabilitou, někteří autoři spojují vyšší koncentraci s nižší stabilitou, jiní naopak. Boyd a de Nicoló (2003) podporují tvrzení, že banky skrze rostoucí tržní sílu zvyšují úrokové míry, dlužníci pak mají tendenci vybírat si více rizikové projekty, aby nemuseli platit zvýšené náklady v podobě vyšších úroků. S rostoucí koncentrací tedy roste rizikovost sektoru, tudíž klesá stabilita bankovního sektoru. Tyto názory popírá například Beck (2007), který ve svém výzkumu dospěl k závěru, že více koncentrovaný bankovní systém vykazuje nižší pravděpodobnost selhání, jelikož se v něm vyskytují větší banky s více diverzifikovanými portfolii, což činí bankovní sektor méně náchylný ke krizi a tím pádem více stabilnější. Ali et al. (2015) zase dospívá k jistému kompromisu mezi těmito názory. Výsledky jeho studie říkají, že koncentrace přímo neovlivňuje finanční stabilitu, ale má na ni pozitivní dopad skrze profitabilitu, jelikož vyšší příjmy díky vyšší koncentraci zvyšují bankovní kapitál a banky jsou pak lépe schopny absorbovat ztráty v případě výskytu nějaké krize. Na druhou stranu zase připouští negativní dopad koncentrace na stabilitu skrze úrokové míry, podobně jako výše zmíněný Boyd a de Nicoló.

4 Korelační analýza

Ke zjištění existence a těsnosti závislosti mezi indikátory bankovního zprostředkování a makroekonomickými a odvětvovými ukazateli bude využita korelační analýza. Korelační analýza je statistická metoda, která se zabývá vzájemnými lineárními závislostmi, přičemž se hlavně zaměřuje na sílu těsnosti vztahu než na zkoumání směru kauzality jako regresní analýza. Korelační analýza bude provedena pomocí Pearsonova koeficientu korelace r .

4.1 Korelační koeficient

Koeficient korelace je bezrozměrná veličina, která umožňuje měřit mezi náhodnými veličinami těsnost závislosti popsané přímkou. Definiční obor koeficientu je omezen a jeho hodnoty se pohybují v uzavřeném intervalu $\langle -1; 1 \rangle$. Čím se hodnota koeficientu blíží v absolutním vyjádření číslu jedna, tím existuje mezi proměnnými silnější funkční lineární závislost, která se v případě kladné hodnoty koeficientu označuje jako přímá a v případě záporné hodnoty jako nepřímá. Naopak čím více se tato hodnota korelačního koeficientu blíží nule, tím je závislost tzv. volnější. Nulová hodnota koeficientu korelace pak indikuje mezi proměnnými lineární nezávislost (případně jinou než lineární závislost). (Hindls et. al, 2007, s. 206)

Korelační koeficient se počítá jako podíl kovariance a druhé odmocniny ze součinu náhodných odchylek umocněných na druhou. Matematický zápis výpočtu korelačního koeficientu zachycuje následující vzorec:

$$r_{xy} = r_{yx} = \frac{s_{xy}}{\sqrt{s_x^2 \times s_y^2}} \quad (1)$$

kde

- s_x je směrodatná odchylka náhodné proměnné X
- s_y směrodatná odchylka náhodné proměnné Y
- s_{xy} kovariance náhodných proměnných X a Y.

Podmínkou pro využití Pearsonova korelačního koeficientu r je náhodnost veličin a dodržení dvourozměrného normálního rozdělení pravděpodobnosti. (Hindls et. al, 2007)

V této práci budou proměnnou X představovat hodnoty indikátorů bankovního zprostředkování, tj. bankovní úvěry a vklady. Pod proměnnou Y pak budou vystupovat indikátory makroekonomické (hrubý domácí produkt, míra nezaměstnanosti, směnný kurz) a odvětvové (podíl úvěrů se selháním na úvěrech

celkem, podíl bankovních neúrokových příjmů na celkových příjmech a koncentrace bankovního sektoru).

Výpočty korelačního koeficientu budou provedeny pomocí statistického softwaru Gretl, používaného pro ekonometrické analýzy. Zvolená časová řada a periodicitu dat zajistí dostatečně velký statistický soubor.

Průkaznost korelačního koeficientu bude považována za dostatečnou od hodnoty 0,80 v absolutním vyjádření, těsnou závislost pak bude indikovat hodnota korelačního koeficientu větší nebo rovna 0,90 v absolutním vyjádření.

5 Bankovní sektor a ekonomika vybraných zemí V4

Tato kapitola se bude zabývat strukturou bankovního sektoru a vývojem indikátorů bankovního zprostředkování ve vybraných zemích, následně bude zkoumán vývoj zvolených ukazatelů makroekonomického a odvětvového prostředí, a sice pro jednotlivé země odděleně. V poslední části pak bude porovnán vývoj ukazatelů mezi vybranými zeměmi Visegrádské čtyřky a ostatními zeměmi Evropské unie. Vybrané země V4 jsou v této práci zastoupeny Polskou republikou a Maďarskem.

5.1 Polská republika

5.1.1 Struktura bankovního sektoru

Polský bankovní systém je podobně jako většina moderních bankovních systémů dvoustupňový. První stupeň klasicky tvoří centrální banka, která představuje hlavní instituci zodpovědnou za bankovní sektor v Polské republice, a která se oficiálně nazývá Narodowy Bank Polski. Tato banka plní několik funkcí, jejichž podrobný výčet uvádí na svých oficiálních webových stránkách.⁷ Podobně jako jiné centrální banky, Polská národní banka emituje bankovky a mince a reguluje jejich množství v oběhu, také reguluje ostatní banky s cílem zajistit bezpečnost vkladů a stabilitu celého bankovního sektoru. Dále poskytuje bankovní služby centrální vládě. (NBP, 2016)

Důležitým orgánem, který vykonává dohled nad polským finančním trhem, a tedy i bankovním sektorem, je Polská komise finančního dohledu⁸, která se snaží zajistit správné fungování trhu a jeho stabilitu, bezpečnost, transparentnost atd. Za těmito účely vydává pro finanční sektor různá doporučení (rekomendace) a zpracovává reporty. (PFSA, 2016)

Druhým stupněm bankovního systému jsou obchodní banky, v případě Polské republiky se druhý stupeň skládá z komerčních bank, družstevních bank a od roku 2004 také z poboček úvěrových institucí. Co se týče vývoje jejich počtu v Polsku, počet komerčních a družstevních bank klesá, naopak počet poboček úvěrových institucí roste. V roce 2002 zde působilo celkem 62 komerčních bank a 605 družstevních bank. Na konci roku 2016 v Polsku působilo o 25 komerčních a o 45 družstevních bank méně. Od vstupu Polska do EU bylo díky evropskému pasu umožněno zahraničním společnostem začít provozovat své pobočky na území Polska za jednodušších podmínek, tj. jen na základě oznámení příslušným orgánům, a tak se od roku 2004 bankovní sektor rozrostl o celkem 26 poboček

⁷ Oficiální webové stránky NBP - <http://www.nbp.pl/homen.aspx?f=/srodeken.htm>

⁸ Polish Financial Supervision Authority, zkr. PFSA

úvěrových institucí. I přes tento vývoj nejpočetnější skupinu stále tvoří družstevní banky. (PFSA, 2016a) Klesající počet bankovních institucí byl způsoben několika faktory, především akvizicemi ke konci devadesátých let. Konsolidovaným komerčním bankám se zvýšila hodnota aktiv a umožnila tak jejich další rozvoj. Družstevní banky pak ve většině případů musely podstoupit fúzi, aby dosáhly na zákonem stanovenou úroveň regulatorního kapitálu. (NBP, 2010)

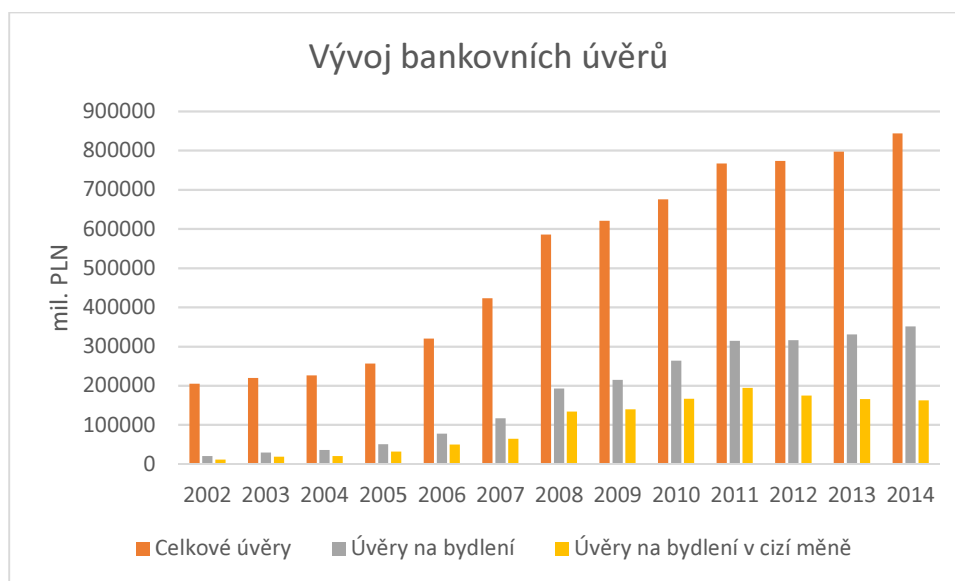
Bankovní sektor v Polsku je vysoce koncentrovaný, téměř polovinu aktiv sektoru drží v rukou pět největších bank v Polsku. Lídrem v polském bankovním sektoru je státem vlastněná banka PKO Bank Polski, která je největší bankou do počtu poboček i počtu klientů. (PFSA, 2014) Navzdory tomu, že aktivity a důležitost státem vlastněných bank během času výrazně poklesly, v některých zemích stále zaujímají významné místo. PKO Bank Polski během finanční krize přispěla k udržení stability a také díky ní se Polská republika nepropadla v období krize do recese. PKO Bank Polski během krize výrazně rozšířila poskytování úvěrů a zaměřila se také na další tržní segmenty, především korporátní sektor a střední a malé podniky. (WB 2012, s. 109)

Co se týče vlastnické struktury bankovních institucí v Polsku, většina spadá do rukou zahraničních investorů. Před privatizací na konci dvacátého století byla většina bank v Polsku vlastněná státem. V roce 1995 byl podíl zahraničních bank na celkových bankách necelých třicet procent. V roce 2002 už se jednalo o 70% a tento podíl dále rostl. Během období 2002-2014 se podíl zahraničních bank na celkových bankách v polské ekonomice pohyboval v rozmezí od 70% do 80%. (PFSA, 2016a)

5.1.2 Vývoj bankovních úvěrů

Bankovní úvěry tvoří hlavní položku aktiv rozvahy polského bankovního sektoru, na konci roku 2014 činily 68% celkových aktiv. Většina úvěrů je poskytována nefinančnímu sektoru, především korporacím. Tento podíl se však snižuje ve prospěch domácností, a to hlavně díky dynamickému růstu v úvěrech na bydlení. Důležitou roli hrají úvěry na bydlení poskytované v cizích měnách, které po většinu sledovaného období představovaly více jak polovinu úvěrů na bydlení. (PFSA, 2016a).

Následující graf zachycuje vývoj bankovních úvěrů poskytnutých nefinančnímu sektoru, a to jak v domácích, tak cizích měnách. Hned na první pohled je vidět, že celková hodnota bankovních úvěrů roste. Od roku 2002 do roku 2014 se velikost úvěrů zvětšila více jak čtyřikrát. Nejvíce se nárůst projevil u půjček domácnostem, především ve formě poskytování úvěrů na bydlení, které od roku 2002 do roku 2014 vzrostly více jak třináctkrát a v roce 2014 tak tvořily téměř polovinu úvěrů poskytnutých nefinančnímu sektoru.

Obr. 1 Vývoj bankovních úvěrů nefinančnímu sektoru v Polské republice
Zdroj: NBP

Podíl úvěrů na bydlení v cizí měně rostl až do roku 2011, poté začal klesat ve prospěch polské domácí měny. V roce 2009 bylo pouze 29% úvěrů poskytnutých v polské měně zlotý, za pět let se však tento podíl zvýšil na 54%. V roce 2009 bylo nejvíce úvěrů denominovaných ve švýcarském franku, do roku 2014 ale klesly téměř na polovinu. Na oblibě začaly také nabývat úvěry v cizích měnách jiných než švýcarský frank. Pokles úvěrů ve švýcarském franku byl zapříčiněn růstem kurzu polského zlotého vůči němu v důsledku finanční krize, což znamenalo pro držitele úvěrů zdražování jejich dluhu a následné problémy se splácením. Více o této problematice v kapitole zabývající se směnným kurzem.

5.1.3 Vývoj hrubého domácího produktu

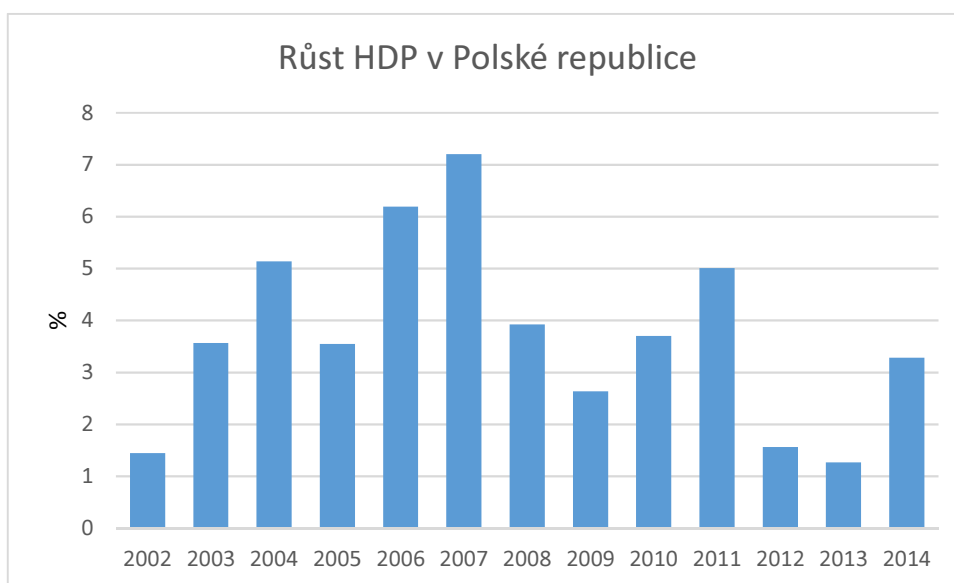
Hrubý domácí produkt patří mezi makroekonomické determinanty, které ovlivňují vývoj bankovního zprostředkování. Zpomalený růst ekonomiky, případně pokles HDP, negativně působí na poskytování úvěrů bankou i na ochotu subjektů ukládat do ní své peněžní prostředky. Naopak při rostoucí výkonnosti ekonomiky jsou subjekty motivovány k uzavírání obchodů s bankami.

Již od začátku jednadvacátého století se polské ekonomice velmi dařilo a brzy se začala přibližovat ostatním zemím EU, které v období krize dokonce předčila. Ačkoli se její růst v roce 2008 a 2009 zpomalil, vývoj HDP se udržel ve fázi růstu i v období globální finanční krize, kdy se ekonomiky ostatních zemí propadaly do recese. V letech 2010 a 2011 byl zaznamenán silný růst, avšak rok na to ekonomická aktivita Polské republiky prudce poklesla a dostala se na nejnižší hodnoty za sledované období, v roce 2012 se jednalo o průměrný roční růst 1,6%, v roce 2013 dokonce o 1,3%. Tato krizová vlna byla spojena s nižším stavem

skladovaných položek, díky čemuž poklesly investice v roce 2012 a také se zpomalil růst HDP. (Ministry of Economy 2015, s.99)

Stabilní vývoj ekonomiky je také podporován finančními pomocemi od Evropské unie. Čerpání prostředků z fondů EU je pro Polsko velmi důležité, Polská republika je také jejich největším příjemcem. V programovém období 2007-2013 Polsko získalo 67 miliard eur, což je více než 20% rozpočtu EU pro tyto účely. Největší část (41,9%) ze získaných zdrojů byla alokována do operačního programu Infrastruktura a životní prostředí. (Ministry of Regional Development, 2007) Čerpání evropských fondů má pozitivní dopad na ekonomický růst, jelikož pomáhá rozvoji, zvyšuje životní úroveň obyvatel a přibližuje zemi k rozvinutým zemím západní Evropy. (Ministry of Regional Development, 2007) I přes tato zlepšení je však potřeba, aby s nimi země zacházela opatrně, také OECD⁹ (2014) ve svém průzkumu doporučuje, aby země více brala v úvahu potenciální nerovnováhu, kterou by tyto transfery mohly vyvolat. Ekonomickému růstu navíc neprospěla ani slabá externí poptávka, která negativně ovlivnila polský export a soukromé investice. (OECD 2014, s. 15)

V roce 2014 HDP vykazoval růst 3,3%. Díky zvýšené spotřebě domácností a zotavení investic se zvýšila také domácí poptávka. Naopak zahraniční poptávka oslabil kvůli nepříznivé ekonomické situaci v ostatních zemích a spolu s posíleným importem měla za následek záporný čistý export. (Ministry of economy, 2015)

Obr. 2 Růst HDP v Polské republice
Zdroj: WB

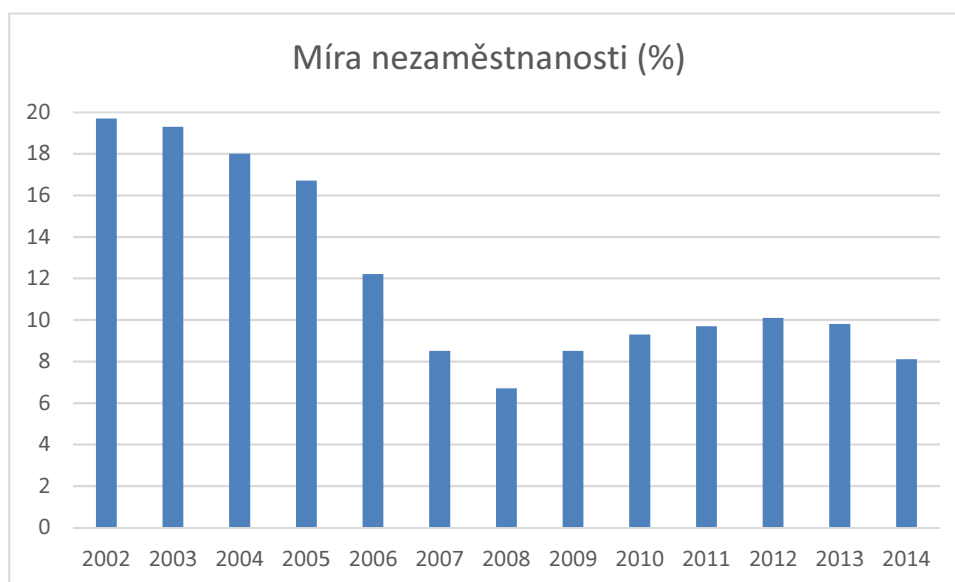
⁹ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

Co se týče vlivu hrubého domácího produktu na vývoj finančního sektoru, ten i přes zpomalený ekonomický růst nebyl významněji zasažen. Polský bankovní sektor, který je z velké části vlastněný zahraničními investory, nadále vykazoval zisky a zůstal dobře kapitalizovaný a likvidní. (OECD, 2014, s. 21)

5.1.4 Vývoj míry nezaměstnanosti

Polská republika se již mnoho let potýká s problémem nízké zaměstnanosti. Zpočátku období se míra nezaměstnanosti pohybovala na velmi vysokých hodnotách a činila téměř 20%. Jak je vidět na následujícím grafu, míra nezaměstnanosti v Polské republice poté začala klesat a pokračovala v tomto vývoji až do roku 2008, kdy dosáhla své nejnižší hodnoty 6,7%. V důsledku krize a zpomaleného růstu HDP začala nezaměstnanost opět narůstat, ani zlepšení výkonnosti ekonomiky v letech 2010 a 2011 na tom moc nezměnilo. Po roce 2012, kdy míra nezaměstnanosti přesáhla 10%, se situace na trhu práce začala stabilizovat a v roce 2014 dokonce došlo k poklesu na 8,1%, což je druhá nejnižší hodnota za sledované období.

I přes významné zlepšení od začátku jednadvacátého století zůstává míra nezaměstnanosti jednou z největších v rámci členských zemí EU a je významnou slabostí Polské republiky. Její velikost je navíc umocňována rychlým stárnutím populace a emigrací obyvatel do jiných států za lepšími pracovními příležitostmi. (OECD, 2014, s. 14).

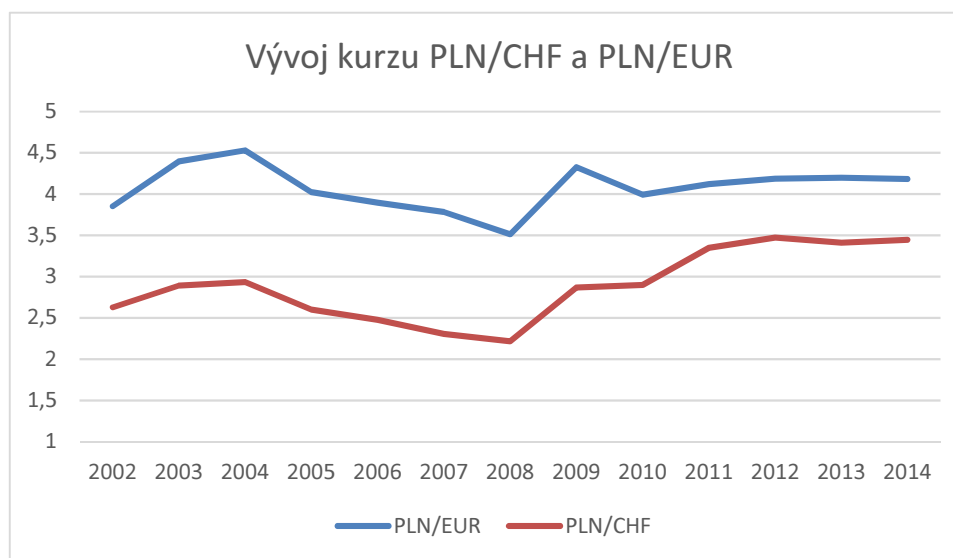
Obr. 3 Míra nezaměstnanosti v Polské republice

Zdroj: Central Statistical Office of Poland

5.1.5 Vývoj směnného kurzu

Na počátku jednadvacátého století bylo v Polsku v oblibě zřizovat si úvěry v cizí měně, jelikož zahraniční úrokové míry byly nižší než v domácí měně. Dalším důvodem bylo dlouhodobě stabilní zhodnocování polského zlotého a jeho apreciacie vůči švýcarskému franku a euru, a také očekávání, že se Polsko brzy připojí do Eurozóny. Proto byly úvěry nejčastěji sjednávány právě v eurech a švýcarském franku. Převážně se jednalo o úvěry poskytované maloobchodním klientům na financování realit, přičemž splácení takovýchto úvěrů silně záviselo na směnném kurzu. Když v roce 2008 došlo ke zhodnocení švýcarského franku a eura, mnoho domácích dlužníků nedokázalo splácet úvěry v přepočtu na domácí měnu. Velký dopad to mělo na Polsko také kvůli uplatňovanému režimu volně plovoucího směnného kurzu a kvůli velkému podílu půjček v cizích měnách na bankovních aktivech. Jelikož se tyto půjčky obvykle splácely v domácích měnách, dlužníci tak byli přímo vystaveni kurzovému riziku, což také ohrožovalo banky ve smyslu úvěrového rizika. (Buszko, 2015)

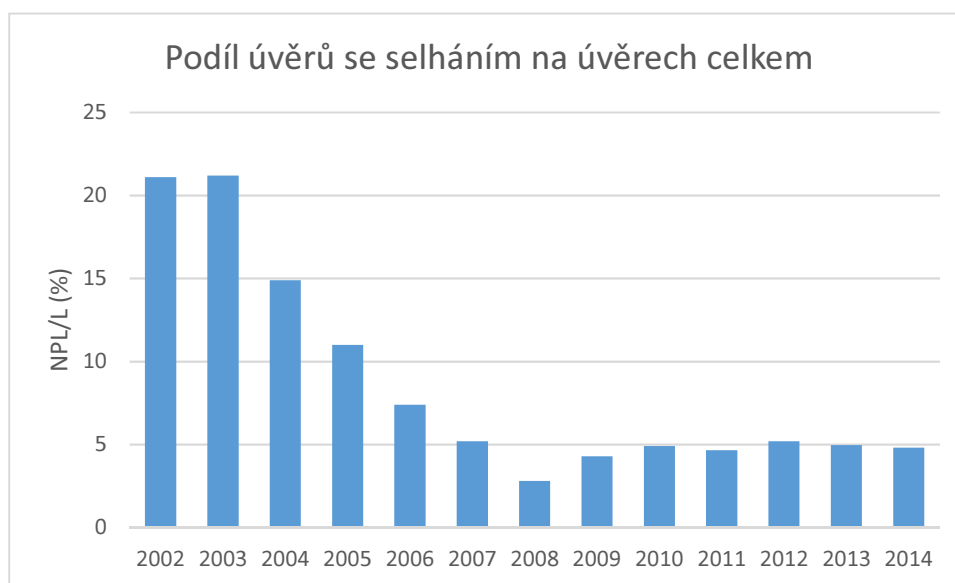
Následující graf zobrazuje vývoj průměrného ročního směnného kurzu polské domácí měny PLN vůči CHF a EUR. Od roku 2004 docházelo ke zhodnocování PLN, a to až do roku 2008, kdy kurz dosáhl své historické minimální hodnoty. Pak se ale domácí měna začala rychle znehodnocovat a došlo k prudkému nárůstu kurzu, za rok se kurz PLN/CHF zvýšil z průměrné roční hodnoty 2,22 v roce 2008 na 2,87 v roce 2009. Další výraznější zlom nastal v roce 2011, od té doby zůstal kurz na podobné úrovni. Pro srovnání je v grafu ještě zachycen vývoj kurzu polského zlotého vůči euru, který byl velmi podobný jako kurz PLN/CHF.

Obr. 4 Vývoj kurzu PLN/CHF a PLN/EUR
Zdroj: NBP

5.1.6 Vývoj úvěrů se selháním na úvěrech celkem

Ačkoli se většina evropských států setkala s ostrým vzrůstem pohledávek se selháním především po globální finanční krizi (IMF, 2015), polský bankovní sektor se potýkal s poměrně vysokým podílem úvěrů se selháním v rámci celkových úvěrů již několik let před vypuknutím krize, kdy v roce 2002 a 2003 dokonce přesahoval 20%. Od roku 2002 se však hodnota podílu úvěrů se selháním na celkových úvěrech snižovala, a to až do roku 2008, kdy za sledované období dosáhla rekordní minimální hodnoty 2,8%, což je o téměř 87% méně než v roce 2002. V souvislosti s krizí pak ale podíl úvěrů se selháním začal opět nabývat vyšších hodnot, což bylo spojeno jednak s všeobecně nižší ekonomickou aktivitou a zpomaleným růstem hrubého domácího produktu, a jednak s depreciací domácí měny, což v případě Polské republiky hrálo významnou roli kvůli objemnému zastoupení půjček poskytovaných polským domácnostem a firmám denominovaných v cizích měnách. Splácení těchto půjček, které byly sjednávány především v eurech a švýcarském franku, se stalo problémem pro ty, kteří dostávali příjmy v domácí měně a museli tím pádem v přepočtu splácet více, což mnozí neustáli a bankám se tak tyto úvěry přenesly do kategorie pohledávek se selháním. V druhé polovině sledovaného období se vývoj NPL/L držel na podobné úrovni okolo 5% a nebyly zaznamenány výraznější výkyvy.

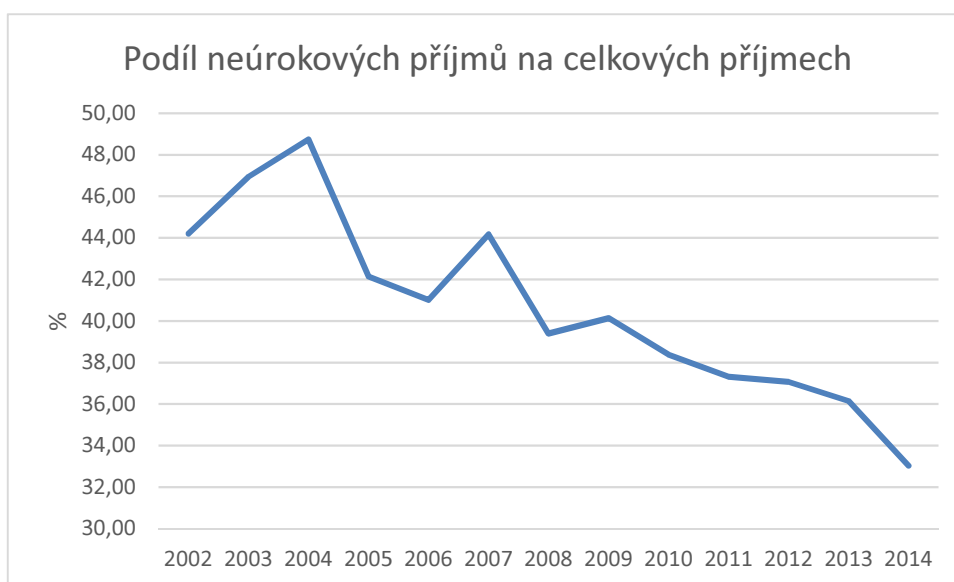

Obr. 5 Podíl úvěrů se selháním na celkových úvěrech v Polsku
Zdroj: WB

S klesajícím podílem úvěrů v selhání se zlepšuje kvalita bankovních úvěrových portfolií, bankovní sektor se stává více stabilnější a atraktivnější pro potenciální věřitele a dlužníky. Snižující se podíl úvěrů v selhání by tedy měl mít pozitivní účinky na vývoj bankovního zprostředkování.

5.1.7 Vývoj bankovních neúrokových příjmů

Na základě vývojové křivky v následujícím grafu je patrné, že v Polské republice podíl neúrokových příjmů na celkových příjmech¹⁰ byl zpočátku relativně vysoko, avšak za celé sledované období nepřekročil polovinu celkových příjmů, tudíž úrokové příjmy měly po celou dobu převahu nad neúrokovými. Podíl neúrokových příjmů se z hodnoty 44,21% v roce 2002 během dvou let vyšplhal nahoru, až v roce 2004 dosáhl vrcholu a tvořil téměř 49% celkových příjmů. Poté podíl neúrokových příjmů převážně klesal, pouze v letech 2007 a 2009 došlo k mírnému zvýšení, jinak vykazoval klesající trend až do konce roku 2014. Oslabování neúrokových příjmů v Polské republice by mohlo souviset s rostoucím objemem celkových úvěrů, který by při konstantních nebo pomaleji rostoucích hodnotách neúrokových příjmů způsobil klesající podíl neúrokových příjmů na celkových příjmech, a naopak.

Obr. 6 Podíl neúrokových příjmů na celkových příjmech v Polsku
Zdroj: WB

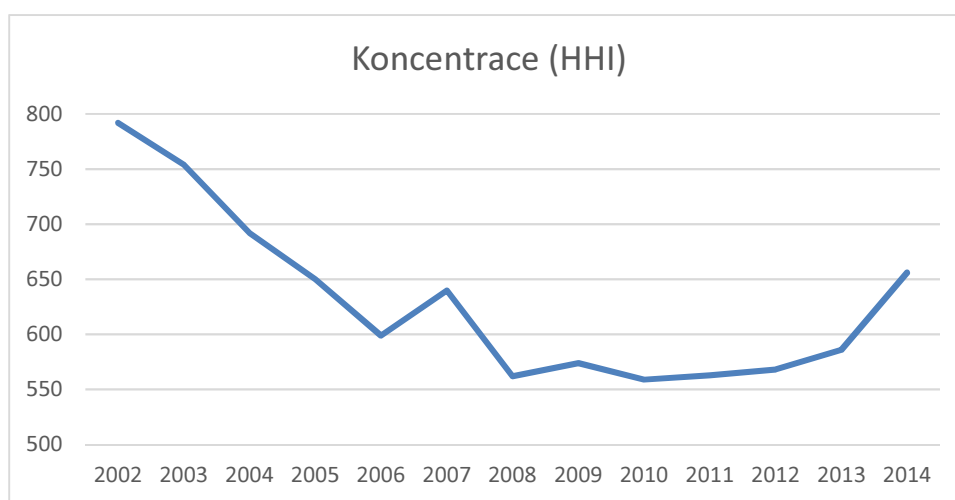
Co se týče vlivu neúrokových příjmů na bankovní zprostředkování v Polsku, jejich podíl na celkových příjmech vykazuje podobnou vývojovou křivku jako polské bankovní úvěry, avšak opačným směrem. Zdá se tedy, že klesající podíl neúrokových příjmů má pozitivní dopad na vývoj bankovního zprostředkování v Polsku.

¹⁰ Úrokové a neúrokové příjmy celkem

5.1.8 Vývoj koncentrace bankovního sektoru

Koncentrace polského bankovního sektoru byla velmi ovlivněna konsolidací ještě před začátkem sledovaného období. Od roku 2002 až do roku 2006 vykazovala koncentrace měřená pomocí Herfindahl-Hirschmanova indexu klesající trend, z hodnoty 792 v roce 2002 klesla na hodnotu 599 v roce 2006, což je pokles téměř o čtvrtinu za čtyři roky. Svě podíly na trhu zvýšily především středně velké a malé banky, což vyústilo ve větší homogenost bankovního sektoru. Jedním z důvodů byl také fakt, že středně velké banky zvýšily hodnotu úvěrů na bydlení díky levnému financování od mateřských bank sídlících v zemích eurozóny. V roce 2007 úroveň koncentrace v polském bankovníctví posílila, a to především kvůli akvizici, kdy téměř dvě třetiny bankovního podniku Bank BPH padlo do vlastnictví banky Bank Pekao, což ji učinilo druhou největší bankou v Polsku s tržním podílem 15,5%. (NBP, 2010) V období krize koncentrace opět poklesla a několik let se držela na podobné úrovni, od které se odrazila v roce 2010 kvůli dalším konsolidačním aktivitám, a pokračovala ve stoupání až do konce sledovaného období. (Kozak, 2013)

Probíhající konsolidace polského bankovního sektoru neměly během sledovaného období velmi pozitivní vliv na indikátory bankovního zprostředkování, neboť v Polské republice během tohoto období objem úvěrů i vkladů rostl, zatímco koncentrace bankovního sektoru se převážně snižovala.

Obr. 7 Koncentrace měřená pomocí Herfindahl-Hirschmanova indexu v Polsku
Zdroj: ECB

5.2 Maďarsko

5.2.1 Struktura bankovního sektoru

Maďarský bankovní systém je dvoustupňový a skládá se z centrální banky, která se oficiálně nazývá Magyar Nemzeti Bank (MNB), a finančních institucí.

Hlavním úkolem Maďarské národní banky je dosažení a udržení stability cenové hladiny a sekundárně pak pomocí měnové politiky podporovat hospodářskou politiku vlády, pokud tedy takové jednání není v rozporu s jejím primárním cílem.

Také v Maďarsku působí orgán, který má na starost regulaci bankovního sektoru a dohled nad ním. Tuto funkci zastává Maďarská komise finančního dohledu.¹¹

Nejdůležitější částí maďarského finančního sektoru jsou úvěrové instituce, pod které spadají univerzální banky, spořitelní a úvěrní družstva, pobočky zahraničních bank a specializované úvěrové instituce, které zahrnují například hypoteční banky. V rámci specializovaných úvěrových institucí se často vyčleňují tři banky, které jsou z většiny vlastněné státem, a to Magyar Fejlesztési Bank, Eximbank a KELLER. (Szikszai, 2013)

Největší podíl na aktivech úvěrových institucí mají banky, v roce 2014 se jednalo o bezmála 83%. (MNB, 2014) Co se týče kvantitativního vývoje jednotlivých druhů úvěrových institucí, nejstabilnější vývoj mají univerzální banky, jejichž počet se po celé sledované období pohyboval okolo čtyřiceti jednotek. Naopak výrazný pokles zaznamenala spořitelní a úvěrní družstva, jejichž počet se od roku 2003 do roku 2014 snížil o 72. Od roku 2005 začaly v Maďarsku vznikat také pobočky úvěrových institucí, jejichž počet vyrostl během tří let na deset a od roku 2008 zde působí ve stejném množství. (MNB, 2014)

Klíčovou úlohu ve vlastnické struktuře maďarských úvěrových institucí hrají zahraniční investoři, kteří mají v rukou jejich převážnou část. Během sledovaného období se tato část pohybovala mezi 80 a 90%. Také největší maďarská banka OTP Bank, která vlastní téměř čtvrtinu celkových aktiv úvěrových institucí, je z více jak poloviny vlastněná zahraničními investory. (Szikszai, 2013)

Za velké banky se považují úvěrové instituce, jejichž celková aktiva dosahují tržního podílu alespoň 3%. Mezi další velké banky krom OTP Bank patří například K&H Bank, Erste Bank, MKB Bank, CIB Bank a Raiffeisen Bank. Všechny tyto banky mají tržní podíl více jak 8% a jsou plně vlastněné zahraničními mateřskými společnostmi. (MNB, 2014)

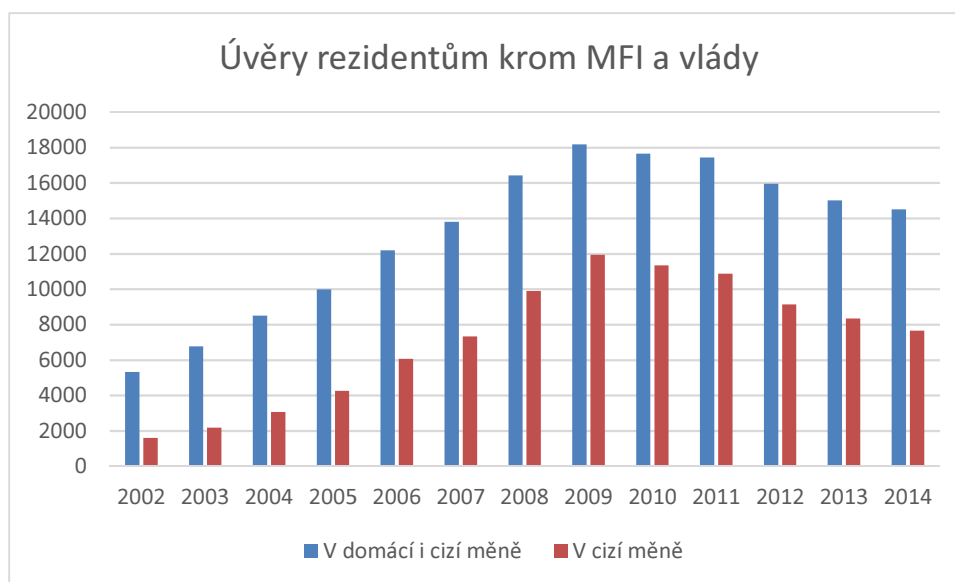
5.2.2 Vývoj bankovních úvěrů

Bankovní úvěry poskytované maďarským rezidentům (kromě měnových finančních institucí a vlády) nepřetržitě rostly od roku 2002 až do roku 2009, za toto období se jejich hodnota více jak ztrojnásobila. Svého vrcholu dosáhly v roce 2009, kdy jejich průměrná výše činila 18.179,45 miliard HUF. V důsledku krize však vývoj nabral opačný směr a křivka začala klesat až do konce sledovaného období.

Významnou roli hrají v maďarském bankovním sektoru úvěry denominované v cizích měnách, na počátku období tvořily 30% úvěrů a jejich podíl dále stoupal, v krizovém roce 2007 dokonce přesáhly polovinu celkových úvěrů. Jejich největší

¹¹ Hungarian Financial Supervisory Authority, zkr. HFSA

zastoupení bylo vyzorováno v roce 2009, kdy jejich podíl činil 65%. Jejich obliba stoupala hlavně díky nižším úrokovým mírám v zahraničí a stabilnímu a výhodnému směnnému kurzu, který představoval levnější splácení úvěrů. Banky prodávaly především úvěry ve švýcarském franku a euru, přičemž se jednalo převážně o spotřebitelské půjčky, které jsou však zpravidla rizikovější než úvěry na bydlení. (Buszko, 2009, s. 130) Prudké znehodnocování forintu vůči těmto měnám v důsledku krize však způsobilo dlužníkům problémy se splácením jejich úvěrů a kvůli vysokému podílu půjček denominovaných v cizích měnách byla ohrožena také celková finanční stabilita země. Aby se toto riziko snížilo, bylo zavedeno několik opatření, například v roce 2010 zákaz poskytování půjček v cizí měně či v roce 2014 schválení zákona nařizujícího dlužníkům konverzi jejich půjček v cizí měně do maďarského forintu (za určitých podmínek). (Buszko, 2009) Podíl půjček v cizí měně na celkových úvěrech se tedy začal snižovat, avšak stále zaujímal významné místo.

Obr. 8 Úvěry rezidentům krom měnových finančních institucí (MFI) a vlády
Zdroj: MNB

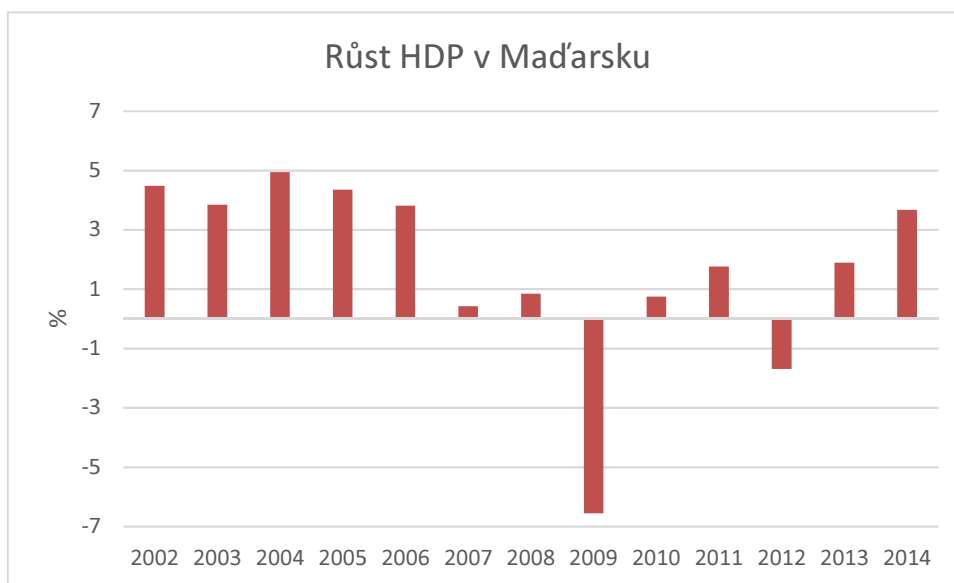
5.2.3 Vývoj hrubého domácího produktu

Maďarská ekonomika zpočátku vykazovala rychlé zvyšování hrubého domácího produktu, dokonce se s průměrnou hodnotou okolo 4% pohybovala poměrně vysoko nad průměrem EU. Tento vývoj však neměl dlouhého trvání, v důsledku vypuknutí krize v roce 2007 došlo k prudkému zpomalení růstu hrubého domácího produktu a ekonomika stagnovala, v roce 2009 vyústila dokonce v pokles HDP. Tímto vývojem se ale Maďarsko nevymykalo většině členských zemí Evropské unie, ačkoli ve srovnání s průměrem EU na tom bylo o něco hůře. Následovaly dva roky mírného oživení, které v roce 2012 opět

vystřídaly záporné hodnoty a ekonomika se podruhé propadla do recese, tentokrát ale v o poznání menší míře. V následujících letech začala ekonomika opět vzkvétat, v roce 2013 vykazovala ekonomika mírnější oživení a v roce 2014 se opět začala přibližovat na podobnou úroveň jako v předkrizovém období.

Ke značnému zpomalení potenciálního růstu ve druhé polovině sledovaného období přispěl zhoršený stav investic a produktivity způsobený několika faktory, jak uvádí Mezinárodní měnový fond ve své zprávě, jednalo se například o zhoršené podmínky pro operační prostředí bank (daňové zatížení a vysoké hodnoty NPL), eroze konkurence, oslabené obchodní klima či vládní intervence potlačující soukromé investice. (IMF, 2014)

Ke zlepšení ekonomické situace v roce 2013 přispěly zvýšené veřejné investice spolufinancované evropskými fondy či uvolněné postoje monetární politiky. Pozitivní vliv s sebou také přineslo schéma financování pro růst¹², které má podporovat poskytování subvencovaných půjček středním a malým podnikům. (IMF, 2014)

Obr. 9 Růst hrubého domácího produktu v Maďarsku
Zdroj: WB

5.2.4 Vývoj míry nezaměstnanosti

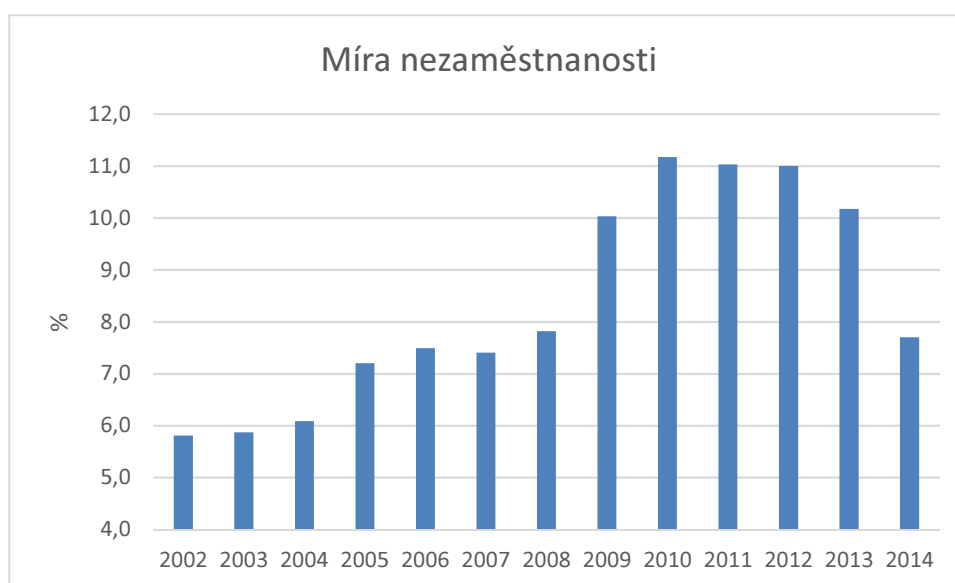
Do jednadvacátého století vstoupilo Maďarsko s poměrně nízkou mírou nezaměstnanosti ve srovnání s jeho historickými hodnotami. Do roku 2004 se míra nezaměstnanosti pohybovala okolo 6%, následující čtyři roky se držela v rozmezí 7-8%. Pak ale skokově narostla, jelikož v důsledku krize mnoho lidí přišlo o práci.

¹² Funding-for-growth scheme

Míra nezaměstnanosti se za dva roky zvýšila o 3 procentní body a v roce 2010 tak přesáhla 11%, čímž se dostala na nejvyšší hodnotu za sledované období.

V souvislosti se zlepšováním ekonomické situace od roku 2012 posiloval také trh práce, posílení tvorby pracovních míst posunulo míru nezaměstnanosti o několik procent níže, v roce 2014 se s hodnotou 7,7% dokonce dostala na podobnou úroveň jako pár let před krizí. Jistý podíl na tomto výsledku měly také reformy pracovního trhu, kdy byla zavedena nová schémata veřejných prací v roce 2009 a pak také v roce 2011, která měla podpořit účast obyvatel na trhu práce. Situace se skutečně o něco zlepšila, z hodnoty 61,5% v roce 2008 vzrostla účast na trhu práce na 65% v roce 2013. Přesto se však s těmito hodnotami pohybuje pod průměrem EU. (IMF, 2014, s. 8)

Redukování nezaměstnanosti je pro zemi důležité, neboť vysoká nezaměstnanost s sebou nese negativní dopady pro celkovou výkonnost ekonomiky. IMF (2014) předpokládá, že dodatečná práce, kterou s sebou přinesly reformy pracovního trhu, ovlivní ekonomiku skrze zvýšený agregátní disponibilní příjem obyvatel, který jim umožní více spotřebovat, přičemž zvýšená spotřeba zase podpoří firmy k dalším investicím. Toto má pozitivní dopad na výkonnost ekonomiky a také na vývoj bankovního zprostředkování.

Obr. 10 Míra nezaměstnanosti v Maďarsku
Zdroj: MNB

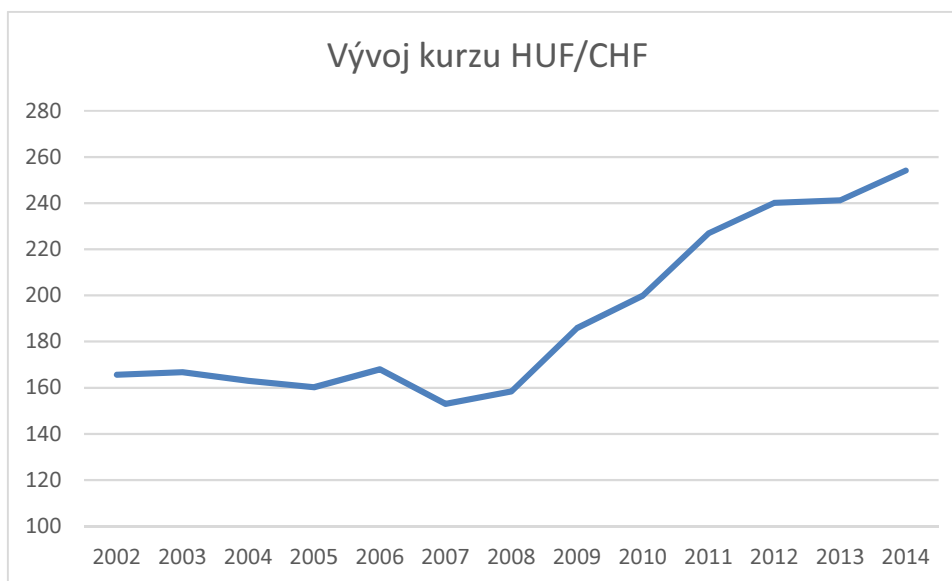
5.2.5 Vývoj směnného kurzu

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, podstatný podíl na celkových aktivech maďarského bankovního sektoru tvoří půjčky denominované v cizích měnách, a to především ve švýcarském franku. Tyto půjčky se v Maďarsku stávaly čím dál více oblíbenější kvůli nižším úrokovým mírám v zahraničí, především ve

Švýcarsku a Eurozóně, což je činilo levnější a lépe dostupné. Jelikož splácení půjček v cizí měně záviselo na směnném kurzu, vystavovali se domácí dlužníci měnovému riziku, jehož míru ještě umocňoval uplatňovaný režim volného plovoucího kurzu. (Buszko, 2015) Velký podíl půjček denominovaných v cizí měně na bankovních aktivech navíc znamenal riziko pro celý bankovní sektor.

Zpočátku sledovaného období se kurz maďarského forintu vůči švýcarskému franku vyvíjel slibně, dokonce se několik let zhodnocoval, což ještě podporovalo zájem dlužníků o FCL¹³. Jak je vidět na následujícím grafu, křivka měla pozvolný, převážně klesající průběh, a to až do roku 2007. Problém nastal v období krize, kdy došlo k prudkému nárůstu kurzu HUF/CHF. Tento rostoucí trend nepřestal být pozorován po celý zbytek sledovaného období. Kurz vzrostl za sedm let o více jak polovinu, konkrétně o 66% ze svého historického minima 153,03 HUF/CHF v roce 2007 na 254,10 HUF/CHF v roce 2014.

Co se týče vlivu vývoje kurzu na vývoj bankovního zprostředkování, stabilní vývoj kurzu s mírným zhodnocováním v první polovině sledovaného období znamenal díky rostoucím půjčkám v cizí měně také růst celkových bankovních úvěrů a měl tedy pozitivní dopad na vývoj bankovního zprostředkování. Opačný směr nabral kurz v roce 2008, úvěry v cizích měnách tak přestávaly být pro dlužníky výhodné a tím pádem začaly od roku 2009 klesat také bankovní úvěry celkově. Lze tedy předpokládat, že s rostoucím kurzem HUF/CHF se vývoj bankovního zprostředkování zhoršuje, a naopak.

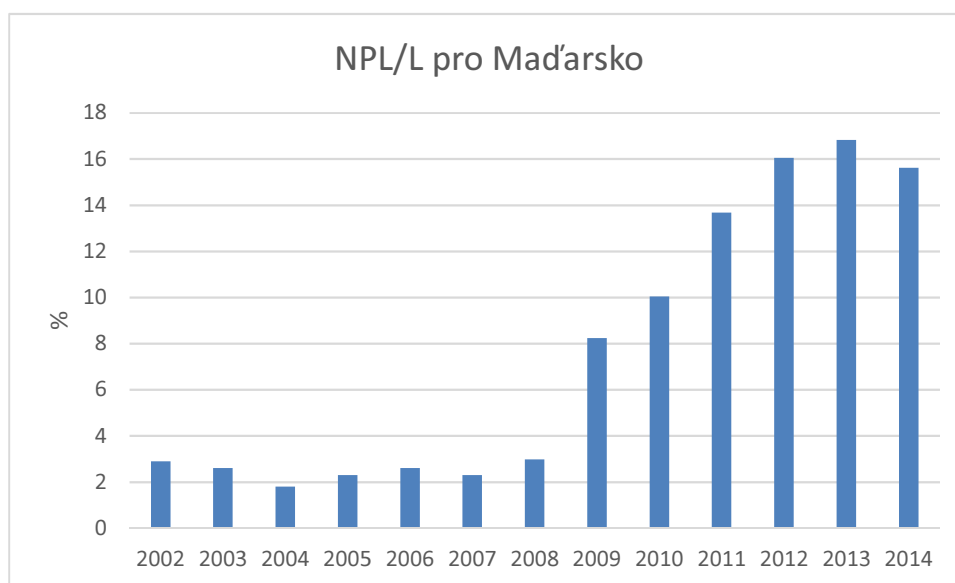

Obr. 11 Vývoj kurzu maďarského forintu vůči švýcarskému franku
Zdroj: MNB

¹³ Foreign currency loan, překl. půjčky v cizí měně

5.2.6 Vývoj úvěrů se selháním na úvěrech celkem

V první polovině sledovaného období se hodnota úvěrů se selháním na celkových úvěrech držela na relativně stabilní úrovni a nepřesáhla hranici tři procent, avšak v posledních letech se kvalita maďarských bankovních aktiv výrazně zhoršila. Důvodem bylo ekonomické zpomalení způsobené finanční krizí z roku 2008. Hodnota úvěrů v selhání byla také ovlivněna špatnou situací na trhu s nemovitostmi. K rostoucím hodnotám úvěrů se selháním také přispěla nepříznivá situace na trhu práce, díky které ztrácely obyvatelé příjmy, a která tak dlužníkům znesnadnila splácet obdržené půjčky od banky. Tyto půjčky byly navíc často uzavírány v cizí měně, takže čím dál větší depreciace domácí měny především vůči švýcarskému franku také nepomohla dlužníkům při splácení, naopak se díky pro dlužníky nepříznivému vývoji kurzu HUF/CHF z těchto půjček často stávaly pohledávky se selháním. Rostoucí podíl úvěrů se selháním na celkových úvěrech byl také způsoben snižováním celkových bankovních úvěrů od roku 2009 v důsledku krize. Banky navíc začaly pečlivě vybírat své zákazníky, což také omezilo celkovou hodnotu jimi poskytovaných půjček. (Klein, 2013) Největší hodnoty podílu NPL/L¹⁴ dosáhl maďarský bankovní sektor v roce 2013, kdy úvěry v selhání tvořily bezmála 17% celkových půjček.

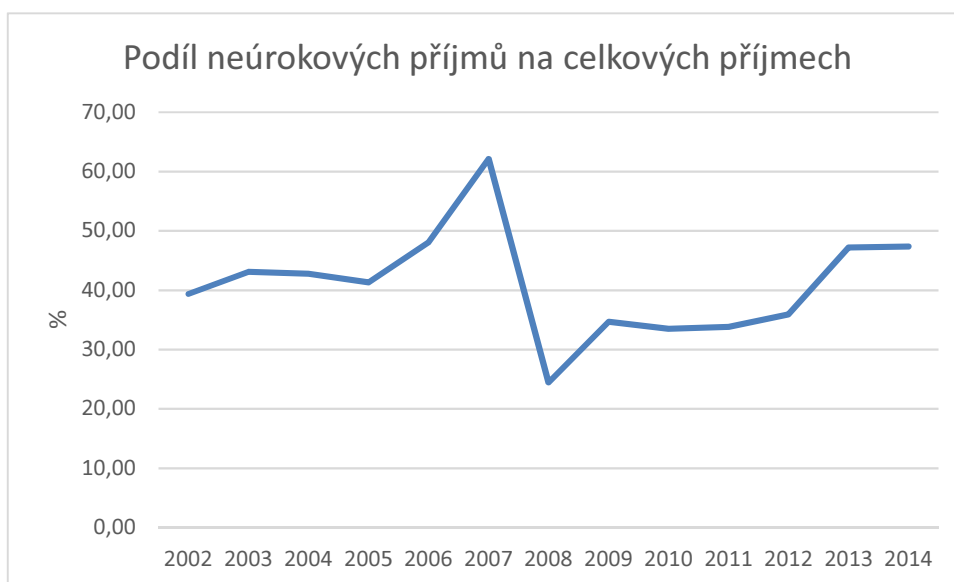

Obr. 12 Podíl úvěrů se selháním na celkových úvěrech v Maďarsku
Zdroj: WB

¹⁴ Non-performing loans/total loans, překl. úvěry se selháním k celkovým úvěrům

5.2.7 Vývoj bankovních neúrokových příjmů

V Maďarsku zauímají bankovní neúrokové příjmy celkem významný podíl na celkových příjmech bank. Jak je vidět na následujícím grafu, zpočátku se podíl neúrokových příjmů na celkových příjmech vyvíjel poměrně stabilně, držel se na úrovni okolo 40%. V roce 2005 se podíl začal celkem rychle navyšovat, až o dva roky později dosáhl své nejvyšší hodnoty za sledované období, a to ve výši 62%. Ze své maximální hodnoty se však během roku rapidně propadl a dostal se na svou minimální hodnotu, kdy tvořil bezmála 25%, tedy necelou čtvrtinu celkových příjmů. Na tomto bodě se neudržel příliš dlouho, následující rok se začala jeho hodnota opět zvyšovat, až ke konci roku 2014 tvořily neúrokové příjmy téměř polovinu celkových příjmů.

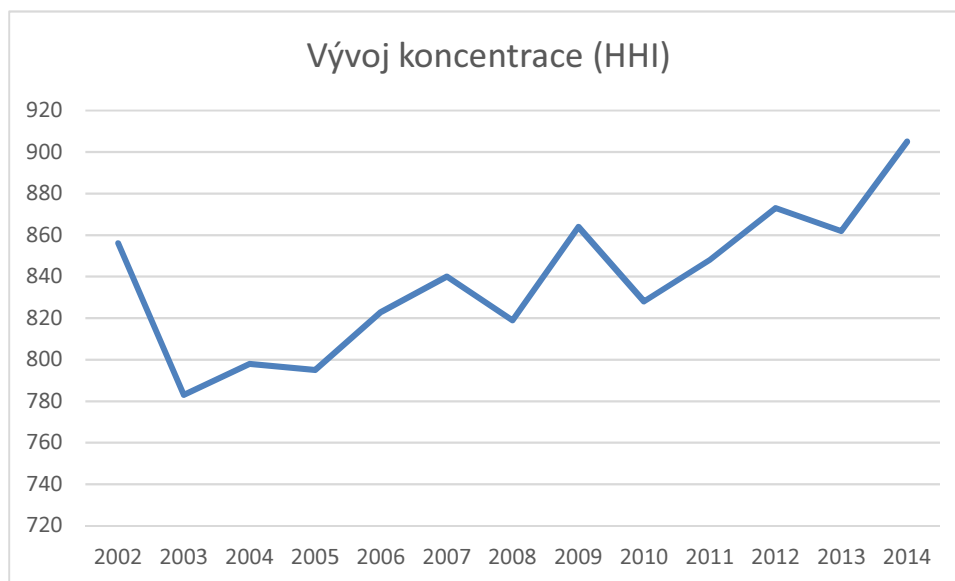
Obr. 13 Podíl neúrokových příjmů na celkových příjmech v Maďarsku
Zdroj: WB

Co se týče vlivu neúrokových příjmů na bankovní zprostředkování v Maďarsku, vývoj jeho podílu na celkových příjmech nevykazuje příliš podobné růstové trendy jako maďarské bankovní úvěry či vklady. Možná se zde bude vyskytovat jiná než lineární závislost, avšak v rámci korelační analýzy se dá předpokládat, že na maďarské bankovní zprostředkování nebudou mít neúrokové příjmy značný vliv.

5.2.8 Vývoj koncentrace bankovního sektoru

Koncentrace maďarského bankovního sektoru měřená pomocí Herfindahl-Hirschmanova indexu pro celková bankovní aktiva měla poměrně nepravidelný vývoj. Relativně vysokou hodnotu indexu mají na svědomí události spojené s četnými privatizacemi bankovního systému, které proběhly ještě před začátkem

sledovaného období a vyústily ve vysoce koncentrovaný bankovní trh. S plynoucím časem začalo přibývat více bankovních institucí – především ve formě dceřiných společností – a koncentrace se začala snižovat, až se v roce 2003 dostala na nejnižší hodnotu. Poté vývoj Herfindahl-Hirschmanova indexu vykazoval převážně rostoucí trend, až se v roce 2014 dostal na nejvyšší hodnotu za celé sledované období. V porovnání s ostatními zeměmi Evropské unie se míra koncentrace maďarského bankovního sektoru nachází zhruba uprostřed. (Szikszai, 2013)

Obr. 14 Vývoj koncentrace v Maďarsku

Zdroj: ECB

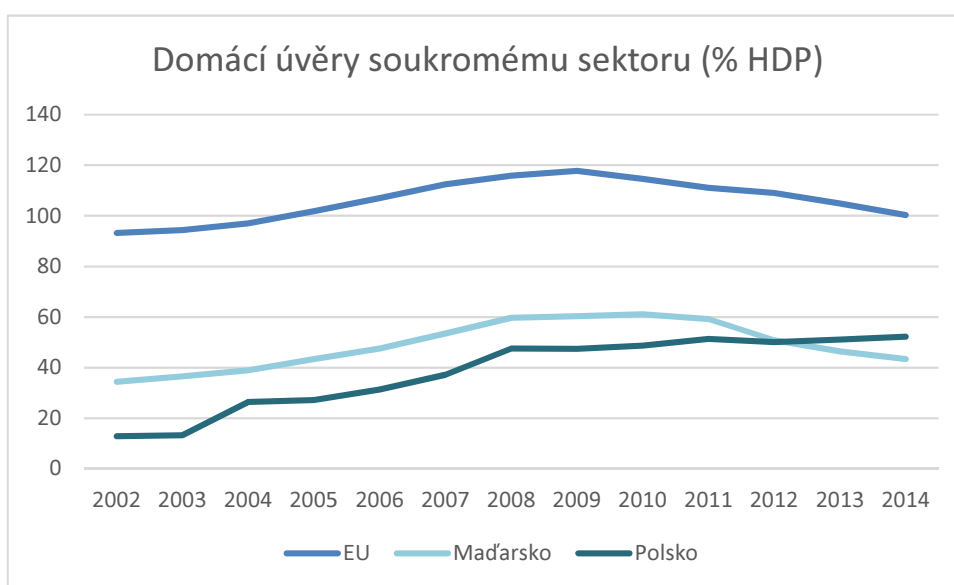
5.3 Srovnání vybraných ukazatelů

Bankovní sektor je základním kamenem polského i maďarského finančního systému. Bankovní aktiva tvoří okolo tří čtvrtin celkových aktiv finančního sektoru obou zemí, což banky staví na dominantní pozici mezi finančními zprostředkovateli. Ostatní země Visegradské skupiny jsou na podobné úrovni, avšak v porovnání s ostatními zeměmi střední a východní Evropy se zdá být polský i maďarský bankovní sektor málo vyvinut, o čemž svědčí například nízký podíl úvěrů a vkladů na HDP.

Vývoj bankovního zprostředkování měl podobný průběh v Polsku i Maďarsku, jak je vidět na následujícím grafu, podíl domácích bankovních úvěrů na hrubém domácím produktu rostl v Maďarsku i Polsku až do roku 2008, pak se ale v důsledku krize růst zpomalil a pár let se držel na podobné úrovni, v Maďarsku tvořily úvěry okolo 60% hrubého domácího produktu, v Polsku okolo 50% HDP. Tento podíl začal brzy klesat, nejdříve v roce 2010 v Maďarsku a o rok později také v Polsku. Polské úvěry vyjádřené jako procento HDP však začaly zanedlouho opět narůstat na rozdíl od Maďarska, které pokračovalo v propadu až do konce

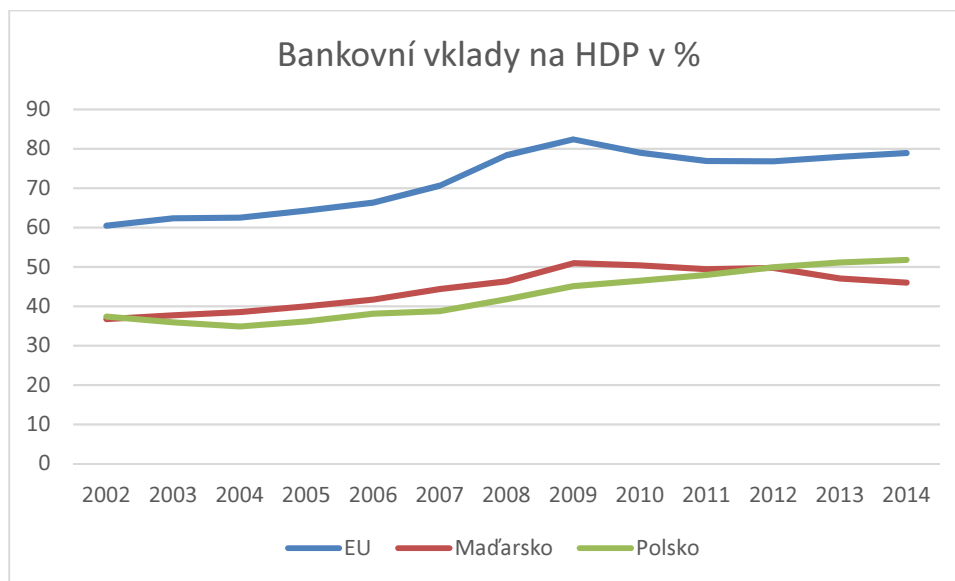
sledovaného období. Díky tomuto vývoji se zanedlouho obě křivky protnuly a od roku 2012 měly polské úvěry větší zastoupení na hrubém domácím produktu než ty maďarské.

Graf také zachycuje vývoj bankovních úvěrů Evropské unie. Z porovnání s ostatními zeměmi EU vyplývá, že bankovní zprostředkování měřené pomocí úvěrů na HDP je v Polsku a Maďarsku méně vyvinuto. Vývoj podílu maďarských úvěrů na hrubém domácím produktu téměř kopíruje tvar křivky vývoje úvěrů EU, tedy stoupá až do vypuknutí krize a poté klesá až do konce období. Výjimku zde představuje Polsko, které bylo krizí jen nepatrně ovlivněno a na rozdíl od zbytku zemí EU jeho domácí úvěry na HDP převážně rostly až do konce sledované časové řady.

Obr. 15 Podíl domácích úvěrů soukromému sektoru na HDP
Zdroj: WB

Dalším sledovaným indikátorem bankovního zprostředkování byly bankovní vklady. Podíl bankovních vkladů na HDP startoval v roce 2002 na velmi podobné úrovni v Polsku i v Maďarsku. Jistý rozestup mezi vývojovými křivkami byl zapříčiněn menším poklesem v prvních dvou letech, kdy se podíl bankovních vkladů na HDP v Polsku propadal, až se dostal na nejnižší hodnotu v roce 2004, kdy vklady měly podíl na HDP ve výši 35%. Následně se však podíl začal zvyšovat a nepřestal růst až do konce sledovaného období, kdy se bankovní vklady podílely na HDP z více jak poloviny. V Maďarsku křivka stoupala od začátku až do roku 2009, kdy dosáhla svého vrcholu ve výši 51% a poté již převážně klesala. Obě křivky se protnuly ve stejném roce jako v případě podílu bankovních úvěrů na HDP, tedy v roce 2012 a od té doby polské bankovní vklady na HDP převyšovaly ty maďarské.

Obr. 16 Podíl bankovních vkladů na HDP
Zdroj: WB

Také vývoj několika dalších indikátorů makroekonomického a odvětvového prostředí se v Polsku i Maďarsku podobal. Po prozkoumání vývoje jednotlivých ukazatelů se dá konstatovat, že všechny zkoumané indikátory byly do určité míry ovlivněny světovou finanční krizí.

Co se týče vývoje hrubého domácího produktu, ten v Polsku rostl po celé období, zatímco v Maďarsku poklesl v letech 2009 a 2012. V porovnání s ostatními zeměmi EU byl vývoj polského HDP v období krize jedinečný, ostatní země se vyvíjely podobně jako Maďarsko a v období krize se alespoň jednou dostaly do recese.

Pro obě země byl také významný vývoj kurzu jejich domácí měny vůči švýcarskému franku (v menší míře pak euru). V obou zemích se začal rychle zvyšovat od roku 2009, tedy rok po vypuknutí krize. Kvůli velkému zastoupení půjček denominovaných v cizích měnách v obou zemích a režimu volně plovoucího směnného kurzu měla apreciacie zahraniční měny negativní dopady nejen na jednotlivce skrze dražší splácení půjček, ale také celkově na vývoj bankovního zprostředkování v obou zemích.

Vysoké hodnoty úvěrů se selháním vyvíjely silné tlaky nejen na banky v Polsku a Maďarsku, ale také na bankovní sektory v ostatních zemích CESEE¹⁵ a negativně ovlivňovaly úvěrovou aktivitu tamních bank. Rostoucí trend úvěrů se selháním ve většině zemí CESEE začal spolu s vypuknutím krize v roce 2008, avšak k ostrému nárůstu došlo o rok později spolu s poklesy HDP. (Klein, 2013) Tomuto vývoji se nevymykalo Maďarsko, které do roku 2008 vykazovalo relativně nízké podíly úvěrů v selhání na celkových úvěrech, avšak od roku 2009 zaznamenalo

¹⁵ Central, Eastern and Southeastern Europe, překl. střední, východní a jihovýchodní Evropa

významné zvyšování tohoto podílu podobně jako ostatní země CESEE, jejichž průměr v roce 2007 činil 3% a v roce 2011 už 11%. Výjimku v tomto směru představovalo Polsko, které naopak začínalo s relativně vysokými hodnotami úvěrů v selhání, které se postupně snižovaly a udržely se na nízké úrovni i v období po krizi. Na rostoucí pohledávky se selháním měla vliv také zvýšená nezaměstnanost, která spolu s depreciačí měny a několika dalšími faktory snižovala schopnost dlužníků splácet a stimulovala tak rostoucí vývoj úvěrů se selháním. (Klein, 2013)

Koncentrace bankovního sektoru obou zemí se pohybovala v relativně nízkých hladinách, hodnota HHI pro Polskou republiku byla v rozmezí 550-800, pro Maďarsko mezi body 780-910. Ačkoli zde od začátku jednadvacátého století docházelo k četným konsolidacím úvěrových institucí, hodnoty HHI těchto zemí vykazovaly nižší koncentraci než většina evropských zemí, jejichž průměr v roce 2014 činil 1142 bodů. (ECB, 2016). V roce 2014 měla Polská republika s 656 body nejméně koncentrovaný bankovní sektor ze zemí Visegradské čtyřky, Maďarsko s 905 body se nacházelo hned za ním.

6 Výsledky korelační analýzy

V této kapitole bude provedena korelační analýza mezi indikátory bankovního zprostředkování a makroekonomickými a odvětvovými faktory. Nejprve budou vypočítány korelační koeficienty pro Polskou republiku, a to mezi úvěry a vklady s hrubým domácím produktem (HDP), mírou nezaměstnanosti (u), kurzem domácí měny vůči švýcarskému franku (pro Polsko PLN/CHF, pro Maďarsko HUF/CHF), podílu úvěrů se selháním na celkových úvěrech (NPL/L), podílu neúrokových příjmů na celkových příjmech (NII/I) a konečně koncentrací měřenou pomocí Herfindahl-Hirschmanova indexu (HHI). Následně bude to samé aplikováno pro Maďarsko.

6.1 Polská republika

Vypočtené hodnoty korelačního koeficientu mezi bankovními úvěry a vklady a ukazateli makroekonomického a odvětvového vývoje pro Polskou republiku jsou vypsány v následující tabulce znázorňující korelační matici s výstupy dat ze statistického softwaru Gretl.

Tab. 1 Korelační matice zkoumaných indikátorů pro Polsko

KORELAČNÍ KOEFICIENTY, ZA POUŽITÍ POZOROVÁNÍ 2002 - 2014								
5% KRITICKÁ HODNOTA (OBOUSTRANNÁ) = 0,5529 PRO N = 14								
Úvěry	Vklady	HDP	u	PLN/CHF	NPL/L	NII/I	HHI	
1,0000	0,9842	0,9902	-0,819	0,6396	-0,789	-0,907	-0,716	Úvěry
	1,0000	0,9901	-0,747	0,7219	-0,727	-0,918	-0,632	Vklady
		1,0000	-0,811	0,6638	-0,805	-0,908	-0,721	HDP
			1,0000	-0,1240	0,958	0,740	0,8389	u
				1,0000	-0,150	-0,539	-0,169	PLN/CHF
					1,0000	0,7361	0,9248	NPL/L
						1,0000	0,6374	NII/I
							1,0000	HHI

Zdroj: Gretl

Pro Polskou republiku lze na základě dosažených výsledků usoudit, že nejsilnější korelace byla objevena mezi bankovními úvěry a hrubým domácím produktem, přičemž se s hodnotou $r = 0,9902$ jednalo o velmi těsnou pozitivní lineární závislost. Lze tedy tvrdit, že s rostoucím hrubým domácím produktem rostou i bankovní úvěry, a naopak, s klesajícím HDP se snižuje hodnota bankovních úvěrů. Korelace byla také vyzorována mezi polskými úvěry a neúrokovými příjmy vyjádřenými jako procento celkových příjmů. Tentokrát se však jednalo o negativní korelaci, tedy s rostoucími úvěry docházelo k poklesu podílu

neúrokových příjmů na celkových příjmech, a naopak. Jelikož korelační koeficient mezi úvěry a neúrokovými příjmy přesahoval s hodnotou $r = -0,907$ v absolutním vyjádření hodnotu 0,90, lze tuto závislost také označit za těsnou. Na základě minimální hodnoty stanovené pro určení dostatečné průkaznosti korelačního koeficientu v této práci se v Polské republice dají označit za průkazné také korelační koeficienty mezi úvěry a mírou nezaměstnanosti s hodnotou $r = -0,819$, přičemž se jednalo o negativní korelaci, tedy s klesající nezaměstnaností rostly úvěry. Korelace s kurzem polského zlotého vůči švýcarskému franku, podílem úvěrů se selháním na úvěrech celkem a mírou koncentrace nebyla prokázána. Neprůkaznost koeficientu však nemusí nutně značit nezávislost mezi zkoumanými proměnnými, může zde existovat jiná než lineární závislost.

V případě korelace s bankovními vklady bylo dosaženo podobných výsledků jako v případě korelace s úvěry. Pro Polskou republiku lze na základě dat uvedených v tabulce konstatovat, že nejvíce průkazná byla korelace mezi polskými vklady a polským HDP, která s hodnotou $r = 0,9901$ signalizovala těsnou pozitivní lineární závislost. Těsně, ale negativně byly korelovány vklady a podíl bankovních neúrokových příjmů na celkových příjmech, a to s hodnotou $r = -0,918$. Lineární závislost vkladů s mírou nezaměstnanosti v tomto případě však dokázána nebyla, podobně jako korelace s kurzem, podílem úvěrů se selháním na celkových úvěrech a koncentrací bankovního sektoru.

6.2 Maďarsko

Vývoj bankovních úvěrů a vkladů byl také porovnán s ukazateli makroekonomického a odvětvového vývoje pro Maďarsko a hodnoty korelačního koeficientu jsou k dispozici v následující tabulce zachycující korelační matici.

Tab. 2 Korelační matice zkoumaných indikátorů pro Maďarsko

KORELAČNÍ KOEFICIENTY, ZA POUŽITÍ POZOROVÁNÍ 2002 - 2014								
5% KRITICKÁ HODNOTA (OBOUSTRANNÁ) = 0,5529 PRO N = 14								
Úvěry	Vklady	HDP	u	HUF/CHF	NPL/L	NII/I	HHI	
1,0000	0,9306	0,8851	0,8639	0,5019	0,6039	-0,308	0,4705	Úvěry
	1,0000	0,8588	0,8291	0,7431	0,8066	-0,159	0,6616	Vklady
		1,0000	0,6067	0,3729	0,4471	-0,139	0,3457	HDP
			1,0000	0,6554	0,7618	-0,353	0,4552	u
				1,0000	0,9826	-0,079	0,7462	HUF/CHF
					1,0000	-0,127	0,7486	NPL/L
						1,0000	0,0667	NII/I
							1,0000	HHI

Zdroj: Gretl

Pro Maďarsko byla nejsilněji prokázána korelace úvěrů s hrubým domácím produktem s korelačním koeficientem ve výši $r = 0,8851$. Úvěry byly dále průkazně korelovány s mírou nezaměstnanosti s hodnotou koeficientu $r = 0,8639$. V obou případech se jednalo o pozitivní korelaci, tedy s rostoucími bankovními úvěry rostl zároveň hrubý domácí produkt i míra nezaměstnanosti, a naopak. Lineární závislost úvěrů a ostatních sledovaných makroekonomických a odvětvových indikátorů nebyla prokázána.

Co se týče vkladů, v případě Maďarska došlo k nejtěsnější lineární závislosti mezi bankovními vklady a hrubým domácím produktem s hodnotou korelačního koeficientu $r = 0,8588$. Dále byla lineární závislost objevena také s mírou nezaměstnanosti s hodnotou koeficientu $r = 0,8291$ a dále s podílem úvěrů v selhání na celkových úvěrech s hodnotou korelačního koeficientu $r = 0,8066$. Naopak neúrokové příjmy na celkových příjmech nevykazovaly s maďarskými vklady závislost, nebo alespoň tu lineární, stejně jako kurz maďarského forintu k švýcarskému franku či koncentrace měřená pomocí Herfindahl-Hirschmanova indexu.

6.3 Korelace mezi jednotlivými indikátory

Během zkoumání korelace mezi indikátory bankovního zprostředkování a jeho potenciálními determinanty byla navíc objevena těsná závislost mezi několika jednotlivými indikátory navzájem. Těsná závislost mezi bankovními vklady a úvěry se dala očekávat, neboť ze sebe do značné míry vychází, jelikož banky transformují vklady na úvěry v rámci své hlavní činnosti. V Polské republice byla dále objevena závislost mezi podílem úvěrů v selhání na celkových úvěrech a mírou nezaměstnanosti s hodnotou korelačního koeficientu $r = 0,96$. Těsná pozitivní lineární závislost mezi těmito indikátory může být vysvětlena tím, že s klesající mírou nezaměstnanosti mají domácnosti dostatek prostředků, aby mohly splatit své závazky vůči bance, které díky tomu nepřibývá pohledávek v selhání. Příčinná souvislost může působit i zpětně, tedy rostoucí úvěry v selhání jednak omezují ekonomickou aktivitu a jednak díky ní banky přicházejí o zisky, navíc se jim zvyšují náklady, které musejí vynakládat na obstarání ztrátových pohledávek. V nejhorším případě může díky nim banka i zkrachovat, což by pak znamenalo, že mnoho lidí ztratí práci a může se zvýšit nezaměstnanost.

V Maďarsku se objevila velmi těsná závislost mezi podílem úvěrů v selhání a kurzem maďarského forintu vůči švýcarskému franku, konkrétně s hodnotou korelačního koeficientu $r = 0,9826$. Oslabování maďarského forintu vůči švýcarskému franku od roku 2007 v důsledku světové finanční krize vedlo ke značným problémům se splácením úvěrů denominovaných v cizích měnách, především švýcarském franku, což se týkalo především firem a domácností, které dostávaly své příjmy v maďarském forintu. Dlužníci pak v přepočtu na domácí měnu nebyly schopni splácet své závazky a bankám rostly úvěry v selhání. Jejich

rostoucí hodnota byla také umocněna celkovým utlumením ekonomické aktivity v důsledku krize a následnou recesí, která s sebou přinášela krachování podniků.

7 Diskuse

Výsledky analýzy provedené v této práci potvrdily lineární vztah mezi bankovním zprostředkováním a několika zkoumanými indikátory makroekonomického a bankovního odvětví. Nejsilněji spolu korelovaly indikátory bankovního zprostředkování a hrubý domácí produkt, přičemž to platilo pro obě zkoumané země. Jednalo se o pozitivní vztah, tedy vývoj jednoho indikátoru následoval pohyby druhého. Takový průběh se dal očekávat, neboť když se ekonomice daří a roste její hrubý domácí produkt, berou si firmy úvěry, aby je mohly investovat například do nových projektů souvisejících s všeobecným rozvojem ekonomiky, čímž opět podporují ekonomický růst. Domácnosti si zase přejí například lepší bydlení, které si nyní díky stabilnímu příjmu mohou dovolit, a tak si často v dobrých dobách berou hypoteční úvěry, čímž zvyšují bankám hodnoty celkových úvěrů a bankovní zprostředkování se může dál vyvíjet. Někteří zase mají nadbytek peněžních prostředků, které nechtějí nechat volně podléhat inflaci, a tak je poskytují bankám ve formě vkladů, za které zpětně obdrží příjem ve formě úroků. Zkoumáním vztahu mezi ekonomikou a úvěrovou aktivitou se zabývá několik studií. Většina autorů se shoduje na určitém pozitivním vztahu mezi nimi, avšak kde se názory rozcházejí, jsou otázky týkající se druhu závislosti a směru kauzality. Tato problematika může být podnětem k dalšímu zpracování, bylo by však potřeba aplikovat složitější statistické metody, jelikož korelační analýza umožňuje odhalit pouze sílu těsnosti vztahu, navíc lineárního, nikoliv jiné druhy závislosti či směru kauzality. Budoucí výzkum by také měl prozkoumat vývoj za delší časový úsek a s vyšší četností dat, například čtvrtletní či měsíční.

Zkoumání vývoje ukazatelů v období zahrnujícím rok vypuknutí krize bylo zajímavé a potvrdilo velký vliv těchto událostí na ekonomiky obou zemí. Výrazné zlomy ve vývojových křivkách většiny ukazatelů obou zemí byly zaznamenány rok po vypuknutí krize, tedy v roce 2009. Rostoucí hodnoty těchto indikátorů, ať již se jednalo o míru nezaměstnanosti, kurz či úvěry se selháním, měly mít negativní efekt na objem úvěrů. V Maďarsku tomu tak skutečně bylo, od roku 2009 úvěry neustále klesaly. V Polsku sice také došlo k jistému poklesu půjček v cizí měně, avšak celkové úvěry rostly i v období krize. Úvěry byly zřejmě podporovány příznivým vývojem polského HDP, jehož růst se sice lehce zpomalil, avšak nepřestal. Naopak Maďarsko se dostalo do recese a snižující se produkt ještě zhoršil vývoj úvěrů.

Jistým překvapením byla relativně nízká těsnost vztahu mezi kurzem domácí měny vůči švýcarskému franku a indikátory bankovního zprostředkování. Kvůli vysokému zastoupení úvěrů v CHF na celkových úvěrech a velmi nepříznivému vývoji kurzu byla očekávána větší hodnota korelačního koeficientu. Je však možné, že mezi těmito ukazateli existuje silnější závislost jiného druhu. Jelikož v Maďarsku měl vývoj kurzu HUF/CHF velmi nepříznivý dopad na splácení úvěrů a vyvolal tím dodatečnou krizi, není se čemu divit, že mezi ním a úvěry se selháním došlo k velmi těsné lineární závislosti s korelačním koeficientem $r = 0,98$.

Velké zastoupení úvěrů v selhání na celkových úvěrech v Maďarsku s sebou přináší několik problémů, jimiž může ohrozit ziskovost a stabilitu celého bankovního sektoru. Je možné zavést několik opatření, která by umožnila sektor stabilizovat, například aby se banky vyhýbaly nadměrnému poskytování úvěrů a řádně prověřovaly bonitu klientů, a také aby limitovaly poskytování úvěrů v cizích měnách dlužníkům s příjmy v jiné měně, než v jaké si úvěry chtějí koupit. Mohla by pomoci také více proaktivní politika vlády, která by odstranila daňové, právní a regulatorní překážky a pomohla tak bankám urychlit očišťování jejich portfolií od ztrátových pohledávek.

Ačkoli vývoj směnného kurzu domácí měny vůči švýcarskému franku od vypuknutí krize zvyšoval množství ztrátových úvěrů, Maďarsko by toho mohlo díky své otevřené ekonomice využít. Znehodnocování domácí měny vůči cizí měně má totiž pozitivní dopad na export země, jelikož činí domácí produkty levnější a tím pádem atraktivnější pro zahraniční investory. S celkovým oživením ekonomiky v Evropě by se tedy mohlo Maďarsku podařit zvýšit hodnotu čistého exportu a tím také podpořit výkon ekonomiky, neboť tvoří významnou část hrubého domácího produktu. A jak bylo prokázáno, zvyšování hrubého domácího produktu s sebou nese pozitivní dopady také na vývoj bankovního zprostředkování.

8 Závěr

Hlavním cílem této práce bylo zhodnotit vývoj bankovního zprostředkování ve vybraných zemích Visegrádské skupiny, a to v Polské republice a Maďarsku. Součástí cíle bylo také determinovat faktory, které vývoj bankovního zprostředkování ovlivnily. Jelikož bankovní zprostředkování přímo souvisí s poskytováním úvěrů a přijímáním vkladů bankou, bylo v této práci zastoupeno právě těmito indikátory.

Práce se nejdříve zabývala seznámením s teoretickými poznatky týkajícími se finančního zprostředkování a srovnáním názorů několika autorů ohledně řešené problematiky. Následně byla charakterizována struktura polského a maďarského bankovního sektoru a prozkoumán vývoj bankovních úvěrů a vkladů a dalších vybraných makroekonomických a odvětvových indikátorů v těchto zemích, a to za období od roku 2002 do roku 2014. Toto období navíc umožnilo zachytit a porovnat vývoj indikátorů jak v období před světovou finanční krizí, tak po jejím vypuknutí.

Z makroekonomických indikátorů byl zkoumán hrubý domácí produkt, míra nezaměstnanosti a kurz domácí měny vůči švýcarskému franku. Odvětvové faktory byly zastoupeny úvěry se selháním, bankovními neúrokovými příjmy a koncentrací bankovního sektoru. Tyto faktory byly následně podrobeny korelační analýze, která měla za úkol určit sílu těsnosti jejich vztahu k bankovnímu zprostředkování. Pomocí korelační analýzy se podařilo potvrdit lineární závislosti mezi indikátory bankovního zprostředkování a několika indikátory odvětvového a makroekonomického vývoje. Nejprůkaznější lineární závislost byla objevena mezi bankovními úvěry a hrubým domácím produktem, a to jak v případě Polské republiky, tak Maďarska.

Neodhalení závislosti mezi některými ukazateli nemusí nutně signalizovat neexistenci vztahu mezi nimi. Tyto ukazatelé mohou na sobě záviset jinak než lineárně, což ale korelační analýza nedokáže potvrdit. Tyto vztahy může odhalit další výzkum využívající propracovanější statistické metody, které by případně dokázaly určit i kauzální směr mezi nimi.

9 Literatura

- ALI, M. S. B., INTISSAR T., ZEITUN, R. *Banking Concentration and Financial Stability: Evidence from Developed and Developing Countries*. 2015. Economics Discussion Papers [online]. [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://www.economics-ejournal.org/economics/discussionpapers/2015-22>
- APOSTOLIK, R., ET AL. *Foundations of Banking Risk: An Overview of Banking, Banking Risks And Risk-based Banking Regulation*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, 2009. Wiley finance series. ISBN 978-0-470-55569-9.
- BECK, T. *BANK Concentration and Fragility. Impact and Mechanics*. [online]. University of Chicago Press, 2007, 193-234 [cit. 2016-12-27]. ISSN 0-226-09285-2. Dostupné z: <http://www.nber.org/chapters/c9610.pdf>
- BERNAKE, B., BLINDER, A. The Federal Funds Rate and the Channels of Monetary Transmission. *The American Economic Review* [online]. 1992, **82**(4), 901-921 [cit. 2016-12-15]. Dostupné z: http://pages.stern.nyu.edu/~dbackus/Identification/BernankeBlinder_AER_92.pdf
- BOYD, J. H., DE NICOLÓ, G. *Bank Risk Taking and Competition Revisited*. IMF Working Paper [online]. 03/114, 2003. [cit. 2016-12-15]. Dostupné z: http://www1.american.edu/academic.depts/ksb/finance_realestate/mrobe/Seminar/Boyd.pdf
- BUSZKO, M., KRUPA, D. Foreign Currency Loans in Poland and Hungary – a Comparative analysis. *Procedia Economics and Finance* [online]. Elsevier, 2015, (30), 124-136 [cit. 2016-12-28]. Dostupné z: www.sciencedirect.com
- DIMA, B., OPRIS, P. E. Financial Intermediation and Economic Growth. *Timisoara Journal of Economics and Business* [online]. 2013, **6**(20), 127-138 [cit. 2016-12-30]. ISSN 2286-0991. Dostupné z: http://www.tjeb.ro/index.php/tjeb/article/view/TJEB20_127to136/pdf
- ECB. *Statistical Data Warehouse: Structural Financial Indicators* [online databáze]. European Central Bank, 2016 [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://sdw.ecb.europa.eu/browse.do?node=bbn2869>
- GERŠL, A., SEIDLER, J. *Nadměrný růst úvěrů ... ČNB. Zpráva o finanční stabilitě 2010/2011*. [online]. Praha, 2011, s. 111-121. [cit. 2016-12-31]. ISBN 978-80-87225-33-2. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/index.html>
- GÖÇER, İ. Relation between Bank Loans and Unemployment in the European Countries. *European Academic Research* [online]. 2013, **1**(6) [cit. 2016-12-15]. ISSN 2286-4822. Dostupné z: <http://euacademic.org/UploadArticle/66.pdf>
- HINDLS, R. *Statistika pro ekonomy*. 8. vyd. Praha: Professional publishing, 2007. 415 s. ISBN 9788086946436

- IMF. *Financial Soundness Indicators: Compilation Guide*. [online]. Washington, D.C., 2006. [cit. 2016-12-29]. ISBN 1-58906-385-6. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fsi/guide/2006/pdf/fsiFT.pdf>
- IMF. *Hungary: Selected Issues*. IMF Country Report No. 14/156 [online]. Washington, D.C., 2014 [cit. 2016-12-29]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2014/cr14156.pdf>
- IMF. *A Strategy for Resolving Europe's Problem Loans*. IMF Staff Discussion Note [online]. 2015 [cit. 2016-12-26]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2015/sdn1519.pdf>
- KLEIN, N. *Non-Performing Loans in CESEE: Determinants and Impact on Macroeconomic Performance*. IMF Working Paper 13/72. [online]. 2013 [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2013/wp1372.pdf>
- KOZAK, S. *Consolidation of the banking sector ...* NBP Working Paper. [online]. Warsaw, 2013, (166). [cit. 2016-12-30]. ISSN 2084-624X. Dostupné z: http://www.nbpnowyklucza.com.pl/publikacje/materialy_i_studia/166_en.pdf
- LIN, T. C. W. *Infinite Financial Intermediation*. *Wake Forest Law Review* [online]. **50**(643), 2015, 643-669 [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2711379##
- MINISTRY OF ECONOMY. *Poland 2015: Economy Report* [online]. Warsaw, 2015 [cit. 2017-01-02]. ISSN 1643-2681. Dostupné z: https://www.mr.gov.pl/media/15347/Poland_2015_Report_economy_eng.pdf
- MINISTRY OF REGIONAL DEVELOPMENT. *Poland: National Strategic Reference Framework 2007-2013* [online]. Warsaw, 2007 [cit. 2016-12-18]. ISBN 978-83-60916-35-3. Dostupné z: https://www.funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl/wstepdofunduszyeuropejskich/documents/nsro_an_20_07.pdf
- MNB. Credit institutions' data. *Magyar Nemzeti Bank* [online databáze]. 2014 [cit. 2017-01-02]. Dostupné z: <https://www.mnb.hu/en/supervision/time-series/i-financial-institutions/credit-institutions-data-1>
- NBP. *Financial System Development in Poland: 2007* [online]. Warsaw, 2010 [cit. 2017-01-02]. Dostupné z: http://www.nbp.pl/en/systemfinansowy/fsd_2007.pdf
- NBP. About the NBP: Central bank functions. *Narodowy Bank Polski* [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: http://www.nbp.pl/homen.aspx?f=/en/onbp/informacje/funkcje_banku_centralnego.html
- OECD. *Economic Surveys: Poland 2014*, [online]. 2014 OECD Publishing. [cit. 2016-12-17] Dostupné z: http://dx.doi.org/10.1787/eco_surveys-pol-2014-en

- PFSA. *Report on the Condition of Polish Banks in 2013* [online]. Warsaw: Polish Financial Supervision Authority, 2014 [cit. 2016-10-18]. Dostupné z: https://www.knf.gov.pl/en/Images/REPORT_ON_CONDITION_OF_BANKS_2013_12_tcm81-39149.pdf
- PFSA. Tasks and objectives. *Polish Financial Supervision Authority* [online]. 2016 [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: https://www.knf.gov.pl/en/About_us/KNF_Polish_Financial_Supervision_Authority/task_and_objectives/index.html
- PFSA. *Financial and Statistical Data* [online]. 2016a [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: https://www.knf.gov.pl/en/about_the_market/Banking/index.html
- REJNUŠ, O. *Peněžní ekonomie: Finanční trhy*. 6. aktualizované. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2012. ISBN 978-80-214-4415-7.
- REVENDA, Z., ET AL. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5. aktualizované. Praha: Management Press, 2014. ISBN 978-80-7261-279-6.
- SAUNDERS, A., ET AL. *Non-Interest Income and Bank Performance: Does Ring-Fencing Reduce Bank Risk?* [online]. University of St.Gallen, School of Finance Research Paper (17), 2016 [cit. 2017-01-02]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2504675
- SZIKSZAI, S., ET AL. *The Hungarian Financial System*. [online]. 2013, (8). [cit. 2016-12-17]. ISSN 2052-8027. Dostupné z: <http://fessud.eu/studies-in-financial-systems/>
- WB. *Rethinking the Role of the State in Finance: Global Financial Development Report 2013* [online]. Washington, D.C.: World Bank, 2012 [cit. 2016-10-17]. ISBN 978-0-8213-9504-2. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/publication/gfdr/report>
- Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách. [online] [cit. 2016-10-17]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=39677&fulltext=o~20bank~C3~A1ch&nr=21~2F1992&rpp=15#local>

10 Seznam použitých zkratek

ČNB	Česká národní banka
CEE	Střední a východní Evropa
CESEE	Střední, východní a jihovýchodní Evropa
ECB	Evropská centrální banka
EU	Evropská unie
FCL	Půjčky v cizí měně
HDP	Hrubý domácí produkt
HFSA	Maďarský orgán finančního dohledu
HHI	Herfindahl-Hirschmanův index
IMF	Mezinárodní měnový fond
MFI	Měnová finanční instituce
MNB	Maďarská národní banka
NBP	Polská národní banka
NII	Neúrokové příjmy
NPL	Úvěry se selháním
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
PFSA	Polský orgán finančního dohledu
WB	Světová banka

Přílohy

